

בס"ד

בקצה המכחול 2

לקט שעורי אמנות

המסלול לאמנות -מכללת "תלפיות"

סיון תשע"ד, 2014

מהדורה פנימית- לא להפצה

ליקטה וערכה : רכזת המסלול , אורנה סגל

עיצוב כריכה :שלומית ויטיס

דבר ראש המסלול לאמנות

ד"ר מתי פישר

אנו מביאים בפניכם את החוברת "בקצה המכחול 2". בחוברת זו תוכלו למצוא לקט של מערכי שעורים שהעברתם במהלך שנת תשע"ד בבתי הספר. לקט זה ממשיך את המסורת שהחלה עופרה גרוסמן של ליקוט ועריכת השעורים לכלל חוברת המאגדת את השיגי תלמידות המסלול והמדריכות הפדגוגיות שלכן.

אנו נמצאים בפיתחה של מהפיכה בתחומי הידע. מושגים קודמים של שמירת ידע על ידי מוסדות או אנשים שפיקחו עליו או השתמשו בו למטרות שונות מפנה את מקומה ליתר דמוקרטיה בנגישות הידע. חוברת זו, קודמתה, ואלה המתוכננות לשנים הבאות, יאפשרו לתלמידות המסלול לאמנות לשתף את הידע שלהן עם חברותיהן.

שיתוף הידע הוא רק צעד ראשון של המהפכה. נראה לי כי הנגשת הידע הבסיסי לכלל התלמידות היא רק מהלך ראשון המאפשר התפתחות בכוון של יצירתיות והתקדמות מהירים ואיכותיים יותר. התלמידות תוכלנה ליהנות מפרי המחשבה של חברותיהן אך גם להמשיך את היצירה ולפתח אותה. כך העבודה האפורה של חיפוש הנושא ומקורות ראשוניים, יכולה לפנות את מקומה לפרץ של יצירתיות הבונה על ההישגים הקודמים. נדמה לי כי כבר ניתן לראות התפתחויות כאלה בתחום הטכנולוגי, ונשמח לראותם גם מתהוות בתחום הידע שלנו.

נדמה לי כי סוג הלימוד הזה מותאם במיוחד לתחום של ההוראה. הדבר נכון הן מבחינת הצורך של המורה להתחדש ולהיות יצירתי כדי לעניין את עצמו, הן הצורך להתחדש כדי לעניין את התלמיד, והן האופי השיתופי של מקצוע ההוראה באופן כללי אשר מטרתו להנחיל חינוך מתוך עבודה קבוצתית. לכן מימד שיתוף הידע, הכלול בחוברות אלה, יכול להוות גם עזרה ממשית לסטודנטיות וגם דגם כללי יותר של הנחלת ידע חינוכי המתבסס על ידע קודם, באמצעים הטכנולוגיים החדשים.

כדי לקדם חזון זה אנו רוצים כי חוברות אלו יהיו זמינות גם באמצעות אתר המסלול באינטרנט. אנו מקוים כי הן אכן יתרמו להעלאת רמת היצירתיות של הסטודנטיות שלנו ויהוו נדבך חשוב בהכשרה שלכן כמורות בעידן טכנולוגי חדש ומאתגר.

אני מודה למדריכות הפדגוגיות שעמלו עם התלמידות על מערכי השעורים, ולאורנה סגל רכזת המסלול שעבדה קשה מאד על עריכת וארגון החוברת.

לבוגרות המסלול – עלו והצליחו. תמיד נשמח לראותכן עמנו ונקוה כי תראו במסלול לאמנות של מכללת תלפיות את ביתכם המקצועי.

ד"ר מתי פישר

ראש המסלול לאמנות

דבר רכזת המסלול

אורנה סגל

אמנות

אפשר לדבר עליה ואפשר ליצור אותה, אפשר להתבונן עליה ואפשר לפרש אותה, אפשר להתמכר אליה ואפשר להתמסר אליה, אפשר לחלום עליה ואפשר להיבלע בתוכה.

אמנות היא עולם, היא דרך חיים, היא אחת מביטויי האמונה.

היא לפרנסה, היא לשמה, היא לנשמה

היא הכול ואולי לא כלום..

היא אמתית והיא תעתוע, היא ברורה, אך גם סמויה

היא חומר והיא חלל.

אמנות אפשר לאהוב בטרופ, ואפשר גם לתעב, אפשר להתרגש ממנה ואפשר גם להיאטם

אפשר להזדהות עמה, אך גם להתנגד

ניתן להעריכה עד מאד וגם לבטלה במחי יד...

האמנות היא המקום, בו היא נוגעת בכולנו.

את כל זה ועוד, מנסה המורה לאמנות להנחיל לתלמידיו בדרכים שונות ומגוונות.

במסגרת הכשרת הסטודנטית להוראת אמנות במכללת "תלפיות", לגילאי בית ספר יסודי ועד לחטיבה עליונה, נחשפת הסטודנטית במשך ארבעה סמסטרים רצופים, למתודה של החינוך לאמנות. היא צופה בשעורים של המורה המאמנת, ואח"כ מתנסה בעצמה בהכנת מערכי שיעור, שיפתחו לתלמיד צוהר לעולם האמנות. היא מתנסה בהעברת שעורים, שמטרתם הוא פיתוח יצירתיות בקרב התלמידים. היא מתנסה בהקניית מושגים מעולם התוכן של האמנות, לצד הובלת סדנאות במגוון חומרים וטכניקות... במהלך תקופת ההתנסות נחשפת הסטודנטית לכוח הטמון באמנות, המאפשר התמודדות והבעה גם של ערכים ומושגים ששייכים להווייה הכללית.

במשך תהליך זה מלווה הסטודנטית במדריכה פדגוגית, שמנחה אותה לרפלקציה עצמית, להעצמה אישית ולהוראה איכותית.

תודה לצוות המדריכות הפדגוגיות הנפלאות והמקצועיות של המסלול ולכוחות המלווים :

אורית קורן, זיוה אמיר, עופרה גרוסמן, וד"ר שמואל גבעון, שמשקיעים זמן רב בהנחיית הסטודנטיות להוראה איכותית, מתוך אכפתיות ודאגה, הן לצד האנושי והן להתפתחות המקצועית של כל אחת ואחת.

תודה למורות המאמנות שמוכנות לתרום משעוריהם לטובת ההתנסות של פרחי ההוראה, ולשתף בניסיוןן ובתובנותיהן את הסטודנטיות הצעירות. תודה על הסבלנות ועל ההכלה של כל הדברים הטכניים והרעיוניים, הקטנים והגדולים.

תודה למורי המסלול, העיוניים והסדנאיים, שמטפחים את רבדי הידע וההתנסות ואת יכולת הלימוד העצמי, שעליהם מושתת עולם התוכן, עליו מבססות הסטודנטיות את תכני שעוריהן.

תודה לד"ר מתי פישר ראש המסלול, שמהווה שותף אמתי להתלבטויות ולהחלטות הקשורות לתהליך ההכשרה של פרחי ההוראה.

תודה לראש המכללה - **מר בנימין בהגון**, שמאמין בצוות המרצים של המסלול, ודואג להעצימם.

ולכן סטודנטיות יקרות - מאחלת אני, שארגז הכלים שרכשתן במהלך הכשרתכן, יספק את התשתית לצמיחתכן המקצועית ולהצלחתכן. חוברת זו היא מעט מפרי כישוריכן, שבוטאו כמערכי שיעור, והועברו בהצלחה רבה לכיתות בגילאים שונים, על ציר בית הספר היסודי ועד כתות ט' בחטיבה העליונה. תודה על השיתוף!

נתפלל, שמעייך נביעת הרעיונות, ליצירה ולבניית מערכי שיעור מיוחדים ומקוריים - לעולם לא ייבש!

אורנה סגל

רכזת המסלול לאמנות

עבודה מעשית - בי"ס ניסויי "ידלין", ראשל"צ

אמנות כמסע לחקר אישי

שנה ב'

**מדריכה פדגוגית : אורית קורן, מורה מאמנת : מאיה צוקר-לקס,
סטודנטיות לשנת תשע"ד : מירי מנצור, שני שבח, לימור שוקר,
שנהב זכריה**

שעור בנושא : המותג "קוקה קולה" באמנות

שם הסטודנטית: **מירי מנצור**, שנה ב'

מדריכה פדגוגית: **אורית קורן**

מורה מאמנת: **מאיה צוקר-לקס**

בי"ס: "ידלין", ראשל"צ

אוכלוסיית היעד: כיתות ה'-ו', "קבוצת חקר-קמפוס".

משך השיעור: 90 דקות

מטרות השיעור:

- הלומד יזהה את מרכיבי היצירה של האמן (כד חימר/חרסינה ומותג) ויבין את הקשר ביניהם.
 - הלומד יבין שמרכיבי היצירה מייצגים ניגודיות. המותג "קוקה קולה" מייצג את תרבות הצריכה המודרנית ועבודת הקדרות הסינית מייצגת את המסורת הסינית העתיקה.
 - הלומד יזהה את עבודותיו של האמן איי וויי וויי ויבין את ההקשר בו הוא פועל.
- מושגים:**

תלת ממד, כד חימר/חרסינה, רדי-מייד, תרבות צריכה, סמליות, לוגו, מותג, מהפכת תרבות.

תולדות האמנות:

יצירות של האמן הסיני אי וויי וויי (Ài Wèiwèi).

אמצעי המחשה: מצגת יצירות של האמן אי וויי וויי.

דרכי הוראה: צפייה, דיון, יצירה.

מהלך השיעור: (חלק מרצף שיעורים בנושא תרבות הצריכה ומותגי על בלמידת חקר-קמפוס)

פתיחה- תחילה אציג בפני התלמידים את האמן אי ווי ווי.

אשאל אותם אם הם זוכרים את היצירות שלו (המורה המאמנת הביאה יצירה של האמן עם גרעיני החמנייה, שהוצגה בטייט מודרן בלונדון), במידה ולא יזכרו את שמו, אזכיר להם את היצירות שלו בחרסינה.

לאחר מכן אסביר להם קצת על האמן ועל דעותיו הנחרצות באשר לזכויות האדם ולמהפכת התרבות.

אציג בפניהם את היצירות ואנהל דיון עם התלמידים, אשאל אותם שאלות כגון:

מה הם חושבים על היצירות?

למה הם חושבים שהאמן בחר בכד חרסינה ובסמל של "קוקה קולה"?

מה הקשר בין השניים ומה השונה?

בהמשך, אסביר להם מדוע האמן איי וויי וויי עושה שימוש בסמל של קוקה קולה. האמן בוחר דווקא במותג "קוקה קולה" על מנת להציג את הצד "האפל" של הגלובליזציה (התרחבות הקשרים הפוליטיים, תרבותיים וכלכליים בין המדינות) והקדמה וטוען כי "קוקה קולה" אחראית לבעיות בריאותיות רבות בכל רחבי העולם.

באמצעות השילוב בין ישן למותג חדש – לצורך העניין "קוקה קולה" – האמן מנסה להעלות את המודעות לגבי תרבות הצריכה, הוא סבור כי לבחירה מה לקנות ישנה השפעה אמתית בעולם.

לאחר מכן, אסביר להם שכדים אלו עשויים מקרמיקה שמאפיינת את התרבות הסינית העתיקה של הקיסרות, הם מייצגים גם את אובדן התרבות החומרית ההיסטורית בשל המודרניזציה ובכך מייצג האמן גם את הייצור ההמוני שיש כיום ועושה השוואה בין אמתי למזויף ובין ההווה להיסטוריה של סין, בין מסורת לחדשנות.

יצירתיו של האמן אי וויי וויי

האמן מצייר את הלוגו של "קוקה קולה" בצבע תעשייתי ע"ג כדים עתיקים ומנפץ אותם לעיני הקהל, אח"כ טוחן את הכלים לאבקה. (האמן יוצר ניגודיות ע"י חיבור בין עבודה ידנית עם צבע תעשייתי, פעולת ניפוץ הכד מרמזת על ניתוח מסורת עתיקה ומעין מחזוריות בין חומר גלם לתוצר).

פעילות יצירתית:

התלמידים התבקשו ליצור בעזרת ניגודים בהשראת האמן – עליהם לבחור חפץ, מבנה או כל פריט אחר הקשור למורשת ותרבות ישראלית ולשלב בו לוגו מוכר מתרבות הצריכה שלהם.

בפעילות אחרת תלמידי החקר פיסלו קופת חסכון בצורת חזיר, עליה כתבו את הסמל של קוקה קולה. בהפנינג בית ספרי מתכננים התלמידים לנפץ את הפסל שעיצבו כדי לעורר את המודעות לתרבות הצריכה.

תוצרי תלמידים:

דוגמא למעקב אחר עבודת חקר בנושא "מותג" באמנות במסגרת "קמפוס חוקר"

בית הספר - ידלן - אקדמיה למדעים צעירים מחוז - מרכז יישוב - ראשון לציון

מבוא:	השערות:	מסקנות:
<p>במסגרת קורס חוקרים צעירים, תחום אמנות, בשיעורי האמנות למדנו על האמן איי ויי, צפינו במצגת של יצירותיו ונחשפנו לכדים שצר עליהם את הלוגו של "קוקה קולה".</p> <p>"קוקה קולה" הוא מותג המייצג את תרבות הצריכה. בני האדם הפכו לצרכנים, קרים, בודדים, לנודים בתוך מרוץ אין סופי בעקבות הכסף. תרבות הצריכה היא מערכת חברתית וכלכלית המעודדת צריכה של מוצרים ושירותים כערך מרכזי. המונח תרבות הצריכה משמש מבקרים חברתיים שונים לתיאור התנהגות צרכנית, אופיינית בעיקר בעולם המערבי.</p> <p>ראינו שישנם אמנים נוספים העושים שימוש במוטג "קוקה קולה" ביצירתם.</p>	<p>אנו משערים שהמותג "קוקה קולה" גורם לאנשים להשתמש בו ביצירותיהם מכיוון שהוא מוצר פופולארי, מוצר אהוב על אנשים, סמל של תרבות הצריכה המערבית ובעיקר האמריקאית. וכן סמל לחיים טובים ותוססים.</p> <p>שיטת מחקר:</p> <p>ניתחנו יצירות שקשורות למוטג קוקה קולה ובדקנו כיצד המותג משפיע על היצירה ועל הצופה. רכשנו ידע על השימוש במוצר שעזר לנו בתהליך החקר.</p> <p>אנדי וורהול</p> 	<p>הסקנו שהמותג "קוקה קולה" משפיע על הצופה, הוא מוצר פופולארי, כולם מכינים את משמעותו והוא מייצג את תרבות הצריכה. ההשערה שלנו הייתה נכונה, נטחנו לדעת שהמותג "קוקה קולה" גורם לאנשים להשתמש בו ביצירותיהם שהוא מוצר אהוב על האנשים וגם מסיח את דעתם. האמנים עושים שימוש במוטג ביצירתם כביקורת על החברה ועל תרבות הצריכה.</p> <p>יצירת אמנות קבוצתית: קופת חזיר.</p> <p>התוצר שיצרנו הוא קופה בצורת חזיר בגלל שבעבר קופת החיסכון הקלאסית הייתה בדמות חזיר, ושמה באנגלית Piggy Bank אולי בגלל שכמו שבעבר האכילו חזירים בשאריות מזון, את הקופה מילאו בשאריות הכסף.</p> <p>על הקופה הוספנו את הלוגו של "קוקה-קולה" שילוב של יסן מול חדש כמו בעבודתו של איי ויי. אנחנו מתכננים לשבור את הקופה כדי להעביר את המסר של ההתנגדות לתרבות הצריכה על חשבון העולם הישן.</p>
<p>הבקבוקים מצוירים באופן מדויק אך לא אחיד. הצבעוניות משתנה וכן כמות המשקה בכל בקבוק. הלוגו המפורסם של החברה מופיע מתחת לשורות הבקבוקים.</p>	<p>באמצעות השילוב בין כד יסן למוטג חדש - "קוקה קולה" - האמן מנסה להעלות את המודעות לגבי הבחירות שלהם מה לצרוך ומה לא.</p>	<p>בא השבירה. כדי לנסח את ההשפעה של תרבות הצריכה.</p>

מורה:
מאיה צוקר
תלמידים:
אדיר ברוך
מאי נשיא
שחר נימי
נבו לוק
בראל פינגר

שעור בנושא: השתקפות בכלי מטבח קעורים וקמורים

שם הסטודנטית: שני שבח, שנה ג'
מדריכה פדגוגית: אורית קורן
מורה מאמנת: מאיה צוקר-לקס
בי"ס: "ידלין", ראשל"צ
אוכלוסיית היעד: כיתות ו' (קמפוס)
משך השיעור: 90 דקות

מטרות השיעור:

- הלומד יבין שיש סוגים שונים של השתקפויות. השתקפות על כלי מתכת שונה מהשתקפות על מראה/מים/חלונות.
- הלומד יבין שהשתקפויות על כלים מתכתיים קעורים וקמורים יוצרות צורות מעוותות ומגוונות.
- הלומד יזהה את ההבדל בין השתקפויות על כלים קעורים לבין השתקפויות על כלים קמורים ויבין שהן יוצרות משחק בפרספקטיבות שונות.
- הלומד ייחשף למספר יצירות של האמן מ.ק אשר.

מושגים:

השתקפות, מראה קעורה/קמורה, דיוקן, פרספקטיבה, נקודת מגו.
אמצעי המחשה: הבאת כלי מתכת קעורים וקמורים, סרטון וידאו, מצגת יצירות של אשר.
דרכי הוראה: התנסות, צפייה, דיון ויצירה.

מהלך השיעור (כחלק מרצף שיעורים במדעים ואמנות בנושא השתקפויות בלמידת חקר- קמפוס)

פתיחה: אביא לכיתה מספר כלים ממתכת – סכו"ם, קומקום, קערות וסירים.

אחלק לתלמידים את הכלים ואבקש מהם להתבונן בהשתקפויות השונות על הכלים- מראה של החדר, דיוקן של עצמם.

אשאל את התלמידים, מה נושא השיעור לדעתם?

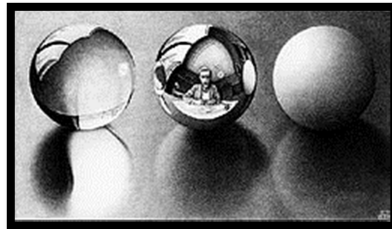
אסביר את המושגים- מראה קעורה ומראה קמורה.

נקודות לדיון:

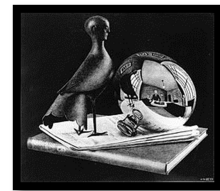
- כאשר אתם מתבוננים בכלי קמור/קעור מתכתי, מה אתם רואים?

- במה ההשתקפות שונה מהשתקפות במראה/מים/חלונות?
- האם השתקפות בכלי מתכת קעור דומה להשתקפות בכלי מתכת קמור?
נצייר על הלוח טבלה ובה נציין את ההבדלים בין מראה קעורה לקמורה, עלו תשובות כמו:
השתקפות הפוכה, השתקפות מעוותת, עדשה רחבה, פרספקטיבה, הגדלת פרטים, זווית ראייה גדולה יותר.
- אשאל את התלמידים איפה אנו נתקלים במראות כאלו בחיי היום יום? התשובות שענו הילדים:
חנויות (זווית רחבה נגד גנבים), פינות רחוב (תמונה רחבה של הכביש), קישוט.
- אציג בפני הילדים יצירות של האמן ההולנדי מ.ק. אשר בהם מופיע דיוקנו של האמן:**

שלושה כדורים 2, 1946

דומם וכדור שקוף, 1934

יד וכדור שקוף, 1935.

נקודות לדיון:

- מדוע האמן בחר לצייר את ציוריו דרך השתקפות מסוג זה?
- מהי מטרת האמן, כאשר הוא בוחר לצייר השתקפות קמורה?
התלמידים ענו שהצייר רצה להציג בהרחבה את פרטי החדר חוץ מציור הדיוקן שלו.
כינו את היצירה: "הסלפי המעוות הראשון" של אשר משנת 1935.
- אסביר על הלוח את המושג "פרספקטיבה"- טכניקת ציור שבה נוצרת אשליה של מרחק ושל עומק. הצייר מ. ק. אשר השתמש בפרספקטיבה בציוריו על מנת ליצור אשליות אופטיות ועומק.

דרך ההבנה כי ציור הוא הדגמה דו ממדית של דבר תלת ממדי, ניתן לתמרן ולבצע עיוותים מכוונים של הפרספקטיבה.

<https://www.youtube.com/watch?v=kuAA-OiJMu4>

סרטון הדגמה לציור פרספקטיבה על משטח אשלייתי קמור.

פעילות יצירתית: משימת צילום

- א. כל תלמיד בוחר כלי מתוך המבחר שהבאנו לכיתה.
- ב. התלמיד יבחר השתקפות מעניינת המשתקפת בכלי, היוצרת פרספקטיבה רחבה.
- ג. נצלם את ההשתקפות בכלי של כל תלמיד, ונעבד את התצלום באינסטגרם.

תוצרי תלמידים:

סיכום השיעור:

מה למדנו?

1. שכולם רוצים להיות במרכז התמונה.
2. מכלים פשוטים ויומיומיים אפשר לעשות דברים בלתי רגילים.
3. למדנו על קעור וקמור בשיעור מדעים וזה מתקשר למה שעשינו היום.

עבודה מעשית בבי"ס ממלכתי "הס" חולון

אמנות תוך כדי תנועה

שנה ב'

**מדריכה פדגוגית: אורית קורן, מורה מאמנת: סיון גדעוני - חקון,
סטודנטיות לשנת תשע"ד: דנית ששון, אורטל סילקו, הודיה עובדיה.**

שעור בנושא : שחור לבן באמנות

שם הסטודנטית: **דנית ששון**, שנה ב'

מדריכה פדגוגית: **אורית קורן**

מורה מאמנת: **סיון גדעוני-חקון**

בי"ס: "הס", חולון

אוכלוסיית היעד: **כיתה ד'**

משך השיעור: **45 דק'**.

מטרות:

- הלומד יבין את הקשר בין צבעים לרגשות

- הלומד יבין ששחור ולבן הם צבעים מנוגדים.

מושגים: שחור-לבן, צבע מנוגד, צבע נייטרלי

דרכי הוראה: צפייה, דיון, יצירה.

אמצעי המחשה: שלוש רפרודוקציות שחור-לבן על הלוח, 2 ציורים ותצלום אחד.

מהלך השיעור:

אשאל את התלמידים מה משותף לתמונות שתליתי על הלוח?

אילו תחושות התמונות האלו מעבירות לכם?

כשאתם מסתכלים על התמונה היא משדרת משהו שמח או רגש אחר?

(התשובות שקיבלתי- התמונות משדרות עצב, משהו קודר, חורף, תמונה ישנה).

פנייה לתלמידים בשאלה- כשאתם חושבים על הצבע הלבן, מה הוא מסמל לכם?

איזה תחושות הוא מעביר לכם? (טוהר, ניקיון, טוב, חדש, חגיגות, מלאך וכו')

וכשאתם חושבים על הצבע השחור? איזו תחושות הוא מעביר לכם? (חושך, פחד, לבד, רוע, לילה)

בעצם הצבע הלבן מעביר לנו בד"כ תחושה חיובית (טוב, נקי, חגיגי) לעומת השחור שבד"כ גורם לנו לתחושות שליליות (חושך, פחד, רוע). לכן הם צבעים מנוגדים.

כמו כן שחור ולבן הם צבעים נייטרלים ולא נחשבים לצבעי יסוד. לא ניתן ליצור אותם מערבוב של צבעים, הם נוצרים מהטבע.

אלו דברים אתם מכירים שבאים בשחור לבן ביחד? (קלידי פסנתר, מעבר חציה, פרה, זברה, עוגיות אוראו, כלב דלמטי, לוח שחמט וכו').

לאחר מכן אוסיף ללוח את אחת הרפרודוקציות בצבעים.

האם יש שוני בין התמונה הצבעונית לתמונה בשחור לבן? (התמונה חיה יותר, שמחה, נוף יפה, הרגשה טובה ולא קודרת)

האם הוספת צבעים לתמונות האחרות תשנה אותן באותה מידה?

האם אתם מעדיפים תמונות בשחור לבן או בצבעים? ומדוע?

האם יכולנו להסתדר בלי הצבעים שחור ולבן?

פעילות יצירתית:

כל תלמיד מקבל חצי שמינית בריסטול בצבע שחור. הוא בוחר היכן למקם את הבריסטול השחור על הדף הלבן ומדביק אותו. לאחר מכן מצייר על החלק הלבן בצבע שחור, ועל החלק השחור בצבע לבן, בכל נושא שיבחר.

תוצרי תלמידים:

בי"ס ממלכתי "ויצמן" רחובות

אמנות הוראת האמנות

שנים ב'-ג'

**מדריכה פדגוגית: אורית קורן מורה מאמנת: מיכל לשם, סטודנטיות
לשנת תשע"ד: רינה לנדסמן, רעות בלולו, יפעת נפתלי, צביה-חן סופר.**

שעור בנושא: הקאנון בציור המצרי

שם הסטודנטית: רעות בלולו, שנה ב'

מדריכה פדגוגית: אורית קורן

מורה מאמנת: מיכל לשם

בי"ס "ויצמן", רחובות

אוכלוסיית היעד: כיתה ד'

משך השיעור: 45 דקות

מטרות השיעור:

- הלומד יבין שציור הקאנון המצרי תאם את תפיסת המצרים הקדמונים לגבי יופי האדם ושלמותו.
- הלומד יזהה את מאפייני הציור המצרי.
- הלומד יבין שציורי הקיר המצריים בטאו את רוח התקופה, ותארו סצנות מחיי היום יום.

מושגים: קאנון מצרי, קו מתאר, רגיסטר(רצועה), מבט חזיתי, פרופיל(צדודית), פפירוס.

תולדות האמנות: דוגמאות מציורי קיר מצריים בתקופות שונות.

אמצעי המחשה: מצגת, הדגמת הקאנון בעזרת אחד התלמידים.

דרכי הוראה: צפייה, דיון, יצירה.

מהלך השיעור:

אציג בפני הילדים מצגת המתארת סוגים שונים של ציורי קיר עפ"י נושאים, תוך דגש על הקאנון המצרי.

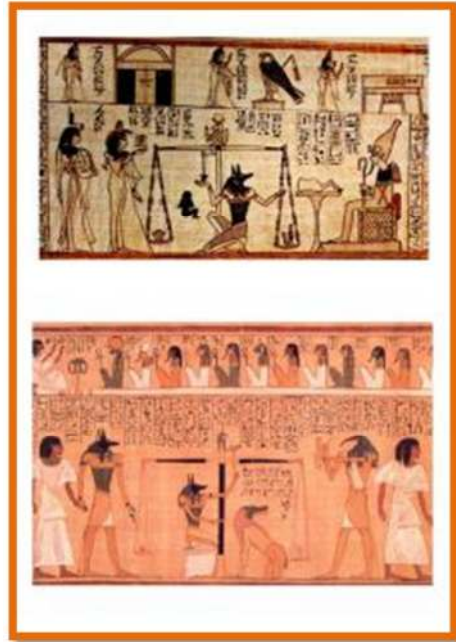
1. ציור הדת -

משפט הנשמות – נשמת המת מגיעה לשערי העולם הבא ושם היא נבחנת על מעשיה. לב הנפטר מונח על מאזניים ובצדן השני מונחת נוצה. הלב אמור להיות כבד יותר אולם אם הנשמה טהורה, אמור הלב, לפי האמונה המצרית להיות קל יותר אפילו מהנוצה. את המשפט עורך אנוביס – אל השאול. אם הנשמה עוברת את מבחן השקילה היא ממשיכה לעולם הבא ואם לא היא נטרפת ע"י טורף הנשמות.

האלים מתוארים באמנות המצרית כיצור שראשו ראש חיה וגופו גוף אדם. כל חיה מייצגת

אל אחר וכל אל אחראי על תחום אחר של החיים ושל הטבע.

שתי גרסאות המתארות את שקילת הנשמות, הציור מצויר על פפירוס

2. ציור מתוך חיי היומיום של האצילים –
בציורים אלו אפשר לראות חלקים ממהלך חייהם של אצילי מצריים: תיאור של השדות שלהם והאנשים שעובדים בהם, תיאורים של צייד ותיאורים של חגיגות ומשתים.

צייד הציפורים, ציור קיר מקבר של אציל מצרי

המשתה, ציור קיר

המנגנים במשחה, ציור קיר

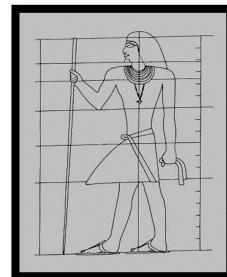

מאפיינים/עקרונות של הציור המצרי:

1. ציור ברצועות(רגיסטרים)
2. הדמות החשובה ביותר נראית גדולה יותר
3. פחד מחלל ריק - בחללים שהיו אמורים להיות ריקים יש כיתוב בשיטת כתב החרטומים
4. הדמויות סכמטיות/ציור שטוח.
5. חוקי הקאנון.

חוקי הקאנון:

- א. הראש מצויר בפרופיל
 - ב. העין מתוארת חזיתית
 - ג. הגוף חזיתי
 - ד. הרגלים בפרופיל
- קנה המידה של הדמויות היה עד גובה הברך, קנה מידה זה נכנס 3 פעמים בגוף האדם.
המטרה של ציור דמות בצורה כזאת היא כדי לאפשר כמות גדולה מאוד של מידע על הדמות

המוצגת.

תרשים המדגים את חוקי הקאנון

המטרות של הציור המצרי:

1. להראות לנשמת המת מי היו בעליה.
2. לגרום לנשמה הנאה בעולם הבא, באמצעות אותם דברים שהמת נהנה מהם בחייו. במידה ולא ניתן היה להכניס את רכוש האציל לקברו היו מציירים אותו.

פעילות יצירתית:

התלמידים קיבלו נייר אייר 4 צבוע בנס קפה כדי לשוות לו מראה של פפירוס, ע"ג הנייר התבקשו לצייר את אחת מעשר המכות בהתאם למאפייני הקאנון המצרי.

תוצרי תלמידים בתהליך העבודה:

שעור בנושא : יצורי כלאיים באמנות המצרית

שם הסטודנטית : רינה לנדסמן, שנה ג'

מדריכה פדגוגית : אורית קורן

מורה מאמנת : מיכל לשם

בי"ס : "ויצמן", רחובות

אוכלוסיית היעד : כיתה ד'

משך השיעור : 45 דקות

מטרות השיעור :

1. התלמיד יבין שדמויות הכלאיים באמנות מצרים העתיקה הן ביטוי לאופי התרבות (ריבוי אלילים, קשר לטבע).
2. הלומד יזהה את יצורי הכלאיים בציורי האלים המצריים, המורכבים מראש של חיה וגוף אדם.

מושגים : יצור כלאיים, דימוי, סמל, אל, מיתולוגיה מצרית, ספינקס, פגאני - ריבוי אלילים.

תולדות האמנות : דוגמאות ליצורי כלאיים באמנות המצרית, בעיקר אלים.

אמצעי המחשה : משחק זיכרון ומצגת.

דרכי הוראה : משחק, צפייה, דיון, יצירה.

מהלך השיעור : עפ"י מודל חל"ה : חוויה, למידה והקשרים.

פתיחה חווייתית- נכיר את יצורי הכלאיים : משחק זיכרון על הלוח של יצורי הכלאיים.

דיון : מה אתם יודעים על היצורים הללו? לאיזו תרבות הם שייכים? מה תפקידם? מה מבדיל ומה משותף בינם לבין בני האדם? לשם מה הומצאו היצורים? (פרשנות למה שקורה בעולם) לשם מה מכליאים דווקא אדם וחיה? (לאדם יש תבונה ויכולת רבה לפעול עם הידיים. החיה היא דימוי-סמל לתכונה שרוצים להדגיש. השילוב בין שני היצורים עוזר להבחין שהם אלים ולא בני אדם או חיות.) יצורי הכלאיים בסיפורי המיתולוגיה המצרית היו ברובם אלים. האלים צוידו בראשי חיות וגוף אדם. המעניק להם גובה כשל אדם וידיים לביצוע פעולות. מטרתם של יצורים אלה הייתה להעניק להם תכונות לא אנושיות.

אנוביס – אל האחראי על תהליך החניטה, האל מוצג בשתי דרכים, כתן וכיצור כלאיים. בזמן שמירה הוא חייב להופיע כחיה שלמה, מכיוון שאינסטינקטים של החיה חזקים יותר בזמן שמירה. אך כאשר הוא בתהליך חניטה, אנוביס חייב ידי אדם וגובה של רגלי אדם. אחרת לא יוכל לערוך את הטקס.

תחורת היא אלת ההיריון והפריון במיתולוגיה המצרית אשר הגנה על הנשים במהלך ההיריון ולאחר הלידה. מוצגת באומנות המצרית העתיקה כבעלת ראש וגוף של היפופוטם, זנב של תנין ורגלי לביאה - כל החיות הללו ידועות בשל האגרסיביות אותה הן יפגינו בעת הגנה על צאצאיהם.

המראה האימתני שלה נועד לגרש רוחות רעות.

סֹבֶק היה אל במיתולוגיה המצרית במצרים העתיקה. האל זוהה עם תנין היאור. הוא תואר כבעל צורת תנין וגם כבעל גוף אנושי וראש של תנין. האל היה בעל אופי מורכב שהשתנה במהלך השנים. דמותו של האל נקשרה גם בכוחם של מלכי מצרים, פוריות ועצמה צבאית.

סֶחְמַת הייתה אלת מלחמה מצרית, על פי מיתולוגיה מצרית הייתה הודפת מחלות,

כוהניה עזרו בטיפול בחולים. היא תוארה כמגינה של פרעה מפני אויביו. סחמת תוארה כלביאה או אישה בעלת ראש אריה.

רַע- מתוקף היותו אל השמש, סומל רע לרוב בסמלים הקשורים לשמש, כדוגמת עיגול ובמרכזו נקודה (☉), או דיסקה זהובה. דמות נוספת שסימלה את האל היא עוף החול (פיניקס), וזאת משום שבדומה לעוף זה, היה האל עולה בלהבות מדי ערב בשקיעה וקם לתחייה מחדש עם שחר.

תחַוַת הוא אל החוכמה, הכתיבה, המדע, השירה והקסם במיתולוגיה המצרית.

הוא מתואר לעתים כגבר בעל ראש של ציפור (איביס ציפור המגלף), ולעתים בעל ראש של בבוך. תחַוַת הוא אחד משני האלים השני הוא האל הורוס (שעומדים משני צדי הסירה של רע, כאשר היא עוברת בשאול במהלך הלילה).

פעילות יצירתית:

התלמידים יקבלו נייר איי 4 צבוע בקפה כדי לשוות לו מראה עתיק כשל פפירוס. ע"ג הנייר התבקשו התלמידים לעצב יצור כלאיים ייחודיים משלהם: מאילו יצורים מורכב הייצור? מהם הצבעים שלו? מהן התכונות שלו? מה תפקידו? היכן הוא חי? על מי/מה הוא מגן/ שולט? וכו'.

תוצרי תלמידים בתהליך העבודה:

עבודה מעשית בבי"ס ממ"ד "אמונים" בגבעתיים

שנים ב'-ג'

מדריכה פדגוגית: זיוה אמיר, **מורה מאמנת:** שושי מנדלוביץ, **מומחה תחום דעת:** ד"ר שמואל גבעון, **סטודנטיות לשנת תשע"ד:** הילה דוידי, מעין גובס, מיכל בן ישי, אליה בן-לולו, אליאס לירון, ליעד צוברי, הודיה גרמה

פעילות הסטודנטיות בבית הספר מתקיימות בשני מישורים במקביל.

המישור הראשון:

כל הסטודנטיות משתלבות בהוראת האמנות בביה"ס ברמה שבועית, כששכל סטודנטית בסבב, מכינה מערך שיעור מותאם לגילאי היעד (א,ב, ד-ה חינוך מיוחד) תוך תאום ציפיות עם המורה המאמנת והמדריכה הפדגוגית ומעבירה אותו לאורך יום שלם. הסטודנטיות העמיתות, צופות, מסייעות בתפעול הטכנולוגיה וחלוקת הציוד והחומרים, מתעדות בכתבה את כל השיעורים ושותפות לבקרה ולמשוב.

המישור הנוסף:

הסטודנטיות משתלבות בשעה שבועית קבועה בהנחיה פרטנית מיוחדת של בנות כיתה ה'המשלבת חקר באמנות יהודית (סמסטר א') ו"ירושלים באמנות ישראלית" (סמסטר ב'). פרויקט זה נעשה בזיקה ללימודי תחומים אלה במכללה בהנחיית מומחה תחום - ד"ר גבעון המלווה את הסטודנטיות בשטח, במרחב הבית ספרי.

הבנות אוצרות את התהליך בכלים מוזיאליים ובסיום כל סמסטר מתקיים שיח גלריה בהשתתפות כל המעורבים בפרויקט בהנחיית ד"ר גבעון. הסטודנטיות והתלמידות מציגות את היצירה ואת תהליך הכנתה.

שעור בנושא : תקריב- זום

שם הסטודנטית: הילה דויד- שנה ב'

מדריכה פדגוגית: זיוה אמיר

מורה מאמנת: שושי מנדלוביץ

בי"ס "אמונים בגבעתיים

אוכלוסיית היעד: כיתה: א-ב, ה- חינוך מיוחד

משך השיעור: 45 דק'

גורם מזמן: אביב

מטרות:

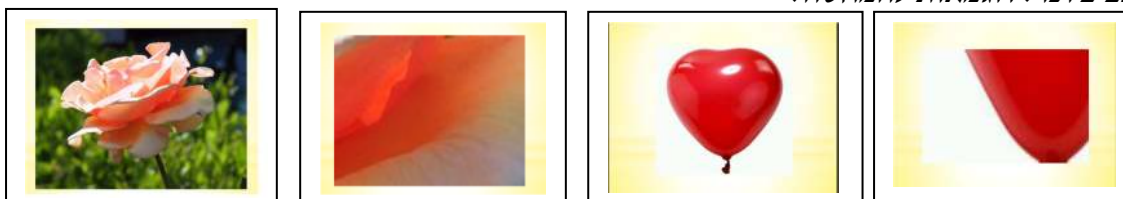
- הלומד יכיר את המושג תקריב- זום ויבין זאת דרך התבוננות בטבע בעונת האביב ובכלל.
- הלומד יבין באילו אמצעים משתמשים אמנים על מנת להראות אובייקטים רחוקים לעומת קרובים.
- הלומד יתנסה בעצמו בפעילות תקריב ע"י המחשה בזכוכית מגדלת וצפייה בסרט וברפרודוקציות

מושגים: תקריב, אובייקט, רקע, קרוב רחוק, ברור, מטושטש

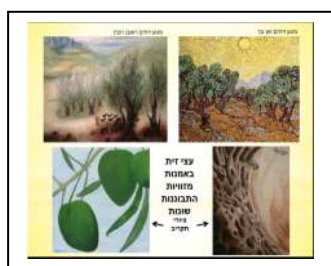
אמצעים דידיקטיים: מצגת המכילה יצירות: צילומים, ציורים ואיורים - בנושא, סרטון, זכוכיות מגדלת לכל ילד

מהלך השיעור:

פתיחה: מצגת שבתחילתה משחק ניחושים של תקריבים שונים כמו עצים, פרחים, גזע עץ, חיות אביב וכו'. דוגמאות להמחשה:

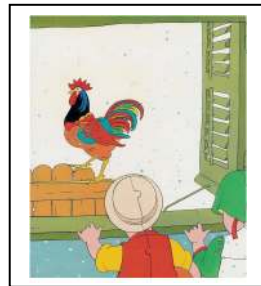
הסבר המושג תקריב וצפייה בדוגמאות מתולדות האמנות.

אדבר עם התלמידים על המושגים קרוב ורחוק, מטושטש וברור, אובייקט ורקע והכל דרך תמונות הממחישות זאת.

נצפה בסרט יוטיוב עם האיורים מתוך הספר "זום" מאת אישטוואן באניאי

לאחר מכן אחלק לכל קבוצת ילדים, ספרים, חפצים מהטבע, רפרודוקציות של נוף אביבי ופורח + זכוכית מגדלת ומתנסה בעצמה בתקריב.

משימת היצירה:

כל ילד מקבל דף שבמרכזו מצוירת זכוכית מגדלת, על הדף התבקש הילד לצייר נוף של פריחה ובתוך זכוכית המגדלת הוא הגדיל בשיטת התקריב פרח/ עץ/ חיה.

תוצרים משיעור "זום – אביב"

שעור בנושא : ציורי מערות

שם הסטודנטית: **לירון אליאס**, שנה ב'

מדריכה פדגוגית: **זיוה אמיר**

מורה מאמנת: **שושי מנדלוביץ**

בית ספר "אמונים" בגבעתיים

אוכלוסיית יעד: **כיתה: א-ב, ה- חינוך מיוחד**

משך השיעור: **45 דק'**

גורם מזמן: **ל"ג בעומר**

מטרות:

- התלמידים ייחשפו ויכירו את ציורי המערות בתקופת האדם הקדמון
 - התלמידים יגלו חומרים טבעיים שבעזרתם ניתן להפיק צבע כמו- פחם, תבלינים.
 - התלמידים יבינו שציורי מערות הינן ביטוי חזותי/ ייצוגי לאופן חייהם של אנשי המערות ולתקופה עליה נדבר- האדם הקדמון.
- מושגים:** ציורי מערות, חריטה, פיגמנטים, חריטה

אמצעים דידקטיים וחומרים: מצגת המכילה יצירות צילומים ואיורים בנושא תבלינים להמחשה וליצירת פיגמנטים, חתיכות פחם (פחמי מנגל), ניירות חומים, דבק מגבונים לניקוי...

מהלך שיעור:

פתיחה:

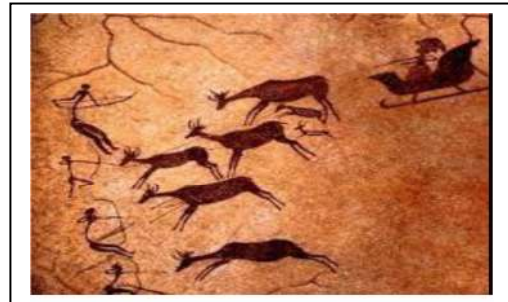
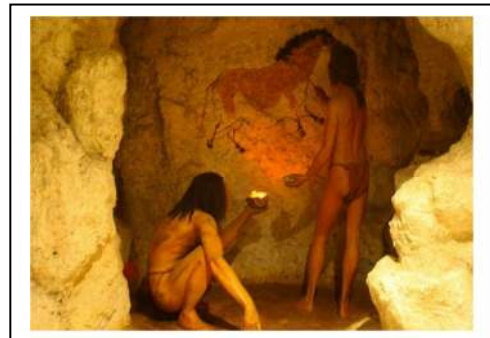
סיפור קצר על רבי שמעון בר יוחאי היושב במערה ולומד תורה, הוא היה אדם גדול בתורה. בתקופה שבה חי שלטו בארץ רומאים והם היו רשעים ולא נתנו ליהודים לעבוד את ה', ללמוד תורה, לקיים מצוות, לעשות ברית מילה, לשמור שבת וכו'. רבי שמעון בר יוחאי התנגד לרומאים שגזרו על למוד תורה ובשל כך, הרומאים רצו להרוג אותו. כששמע זאת רשב"י שהרומאים רודפים אחריו הוא ירד למחתרת והתחבא. 12 שנה הוא נאלץ להתחבא.

- מישהו יודע היכן התחבא רשב"י? מי עוד חי במערות? בע"ח, האדם הקדמון...

דוגמה להמחשות חזותיות מהמצגת:

איך אנחנו יודעים שהוא חיי במערה? (מצאו שלדים , עצמות כלים...)—גם לפי ציורים שמצאו על גבי קירות המערה.

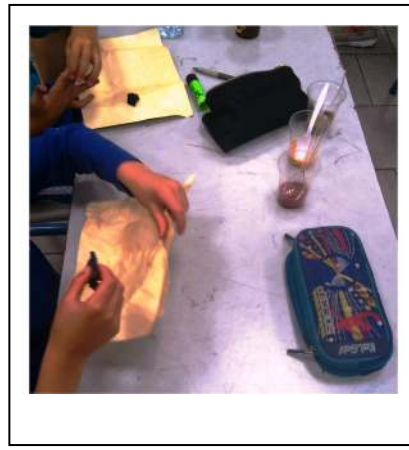

בהמשך : פיתוח שיח סביב נושאי הציור במערה, מטרת סימבוליות, תיעוד היסטורי... ועל הטכניקה בה צוירו הציורים. חריטה בכלים ושימוש בפיגמנטים.
הבהרת המושג פיגמנטים - צבעיים טבעיים והמחשה באמצעות המצגת ותבלינים אותנטיים.

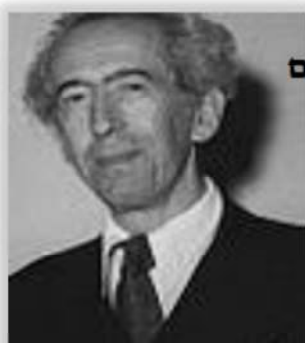

משימת היצירה

התלמידים יקבלו דפים בצבע חום. הם יקמטו את הדפים ליצירת מרקם מחוספס שיזכיר את מרקם קיר המערה המחוספס ועליהם יציירו בעזרת תבלינים ופחם.

אמנים מציירים את ירושלים - ראובן רובין

יוצרות ואוצרות: עדי שאנאנס, אביה רוזן, ה' 2, בית ספר אמונים, גבעתיים
בהדרכת הסטודנטית: מעין גובס, מסלול אומנות, מכללת תלפיות
הנחיה אקדמית: ד"ר שמואל גבעון, מכללת תלפיות
הדרכה פדגוגית: זיוה אמיר, מכללת תלפיות
מורה מאמנת: שושי מנדלוביץ, בית ספר אמונים, גבעתיים.

על האמן:

מחשובי ציירי ארץ ישראל. ציוריו מאופיינים, בניגודים צבעוניים חריפים, ובצבעים טהורים במשטחים רחבים שיוצרים הרמוניה. הוא העניק לארץ ישראל בציוריו את אוירתה הים תיכונית החמימה. השתייך לציירי אסכולת ארץ ישראל בשנות ה-30 של המאה הקודמת. ראובן רובין נולד בגאלאץ שברומניה, בשם ראובן זליקוביץ', אביו היה חזן. בשנת 1912 הגיע לארץ ישראל ולמד שנה אחת בבצלאל. רובין לא אהב את התפיסה השלטת בבצלאל, ולכן עבר ב-1913 לפריז, שבה למד עד פרוץ מלחמת העולם הראשונה. בשנים 1914-1919 שהה בעיירה פלטיצ' שבצפון מולדובה ברומניה, וכן ביקר באיטליה ב-1915. ב-1919 הגיע לצ'רנוביץ בירת בוקובינה שם שהה עד 1920, ואז נסע לארצות הברית. בתקופת זו, פרסם מספר יצירות שיריות ביידיש, בין היתר בכתב העת Libertatea (רומנית: החירות); אך שיאו של המסע היה תערוכת יחיד בניו יורק בשנת 1922. בשנת 1923 חזר רובין לארץ ישראל חזר בתפיסה אמנותית ייחודית ובעל ידע בטכניקות של ציור שהכיר באמריקה. הוא היה מהבולטים באמני אסכולת ארץ ישראל שמרדו באסכולה ה'גלותית', לשיטתם, שנלמדה לכאורה בבצלאל. בשנת 1924 היה רובין לצייר היהודי הארצישראלי הראשון, אשר הציג בתערוכת יחיד את ציוריו במגדל דוד שבירושלים. ראובן רובין נהג לחתום על ציוריו בשם "ראובן", יצר בסגנון גאה ואישי, וכמו ציירים נוספים בני דורו בסגנון ארצישראלי נקי וישיר. הוא הרבה לצייר את נופי הארץ, עצי הזית, ואת נופי ירושלים והגליל. כמו כן, ראובן השתתף בתכנון תפאורה לתיאטרון הבימה, ולעוד תיאטראות בתל אביב. ב-1948 מונה לחבר בוועדה המקצועית של ועדת הסמל והדגל, שבחרה בסמל מדינת ישראל. בשנים 1948 - 1950 היה הצייר הראשון של ישראל ברומניה. ראובן זכה בפרס דיזנגוף בשנת 1964, ובפרס ישראל בשנת 1973. בשנת 1974 נפטר ראובן, ונטמן בבית הקברות טרומפלדור בתל אביב. הוא הוריש את ביתו לעיריית תל אביב. ב-1983 נפתח בית ראובן המשמש כמוזיאון ליצירותיו.

בחרנו את ציורו "ירושלים"

על היצירה:

ביצירה זו מתאר רובין את ירושלים, בפרוט של כל אבן, עץ, חומה, דמות וגבעה, כדי להיאחז במציאות ובנוף. המבט פנורמי, ללא האינטימיות של מבט מהחלון. בתמונה מופיעה הדרך שהיא מוטיב נפוץ ביצירותיו. ריבוי הדרכים בציוריו מתקשר לנסיעותיו וטיוליו ברחבי הארץ ובניסיון ללמוד ולהכיר את הנופים והמקומות.

על התהליך:

בתחילה, הכרנו קצת את רובין וסגנונו, קראנו קצת על תולדות חייו ועל אסכולתו, אסכולת אומני ארץ ישראל. בשלב הבא, ניתחנו את היצירה: התבוננו בה ולמדנו אותה, כיצד היא בנויה צורנית, מה הם הפרטים המופיעים בה ואילו תחושות היא מעלה. כעת, הגענו לשלב הפרויקט המרכזית, יצירת המחווה לאומן על ידינו: ניסינו לחשוב מה אנחנו רוצות ליצור, וכיצד.

עשינו רישום על גבי דפי נייר ולאחר התכנון הסופי וההסכמה הבנות החליטו ליצור את היצירה על קאפה, כאשר חלק מהפרטים ביצירה יובלטו באמצעים שונים. בנוסף, רובין יצר את יצירתו בצבעים, שיצרו תחושה של רקע בהיר ומואר וצביעה לא רוויה מלבד פרטים מסוימים.

לעומת זאת, הבנות החליטו שהן רוצות שכלל הצבעים ביצירה שלהן יהיו בצבעים עזים יותר, רוויים יותר, כך שתיווצר תחושה יותר עליזה ושמחה. החלטנו להשתמש בחומרים שונים: את העצים יצרנו מפלסטלינה על שיפודים, את ההרים יצרנו באמצעות עיסת נייר, את הבתים יצרנו מקרטון ביצוע, את המגדלים יצרנו משימורים ומגללי קרטון את החומה יצרנו מקרטון של קורנפלקס שעטפנו בפסיפס באמצעות חול יצרנו את האווירה של ההרים וגם השתמשנו בספריי ריסוס בצבעים שונים, בריסטולים ועוד. את הגמלים עשינו מקרטון ביצוע ולאחר מכן ציפינו אותם בפלסטלינה. לבסוף צילמתי את הבנות והכנסתי את התמונות שלהם בתוך היצירה.

מפי הבנות:

התרומה שהפקנו מן התהליך היא קודם כל הידע שרכשנו ולמדנו אודות סגנון עבודותיו של ראובן רובין. תכנון יצירת אמנות, שרטוט, בחירת הצבעים, וההתנסות בשטח. העבודה הייתה מהנה ומלמדת. היה שיתוף פעולה מקסים.

אמנים מציירים את ירושלים - ברוך נחשון

יוצרות ואוצרות: קרן אור רכט והדר פישר, ה' 2, בית ספר אמונים גבעתיים
בהדרכת הסטודנטית: גרמה הודיה, מסלול אומנות, מכללת תלפיות.
הנחיה אקדמית: ד"ר שמואל גבעון, מכללת תלפיות.
הדרכה פדגוגית: זיוה אמיר, מכללת תלפיות.
מורה מאמנת: שושי מנדלוביץ, בית ספר אמונים גבעתיים.

על האמן:

האמן ברוך נחשון יליד 1939, החל לצייר בהיותו נער. החל את לימודיו המקצועיים אצל האמן שלמה נראני שהיה תלמידו של פול סזאן. נראני העריך מאוד את עבודותיו של נחשון וראה בו כיוורו הרוחני.

את הקשר עם חסידות חב"ד החל נחשון עוד בצעירותו. קשר זה נבע מאהבתו לניגוניים המאפיינים את חסידות חב"ד. ב-1965 זכה נחשון למפגש ביחידות בן שלוש שעות עם הרבי בניו יורק. נחשון ניצל הזדמנות זו בכדי לשתף את הרבי בהתלבטויותיו לגבי אמנות הציור בעולם בכלל, ולגבי תפקידו של האמן היהודי בפרט. הרבי העניק לנחשון מלגה ללימודי ציור בניו יורק ואמר: "אמנות הציור עדין לא הגיעה לתיקונה בעולם זה דורות רבים, נשמתך ירדה לעולם לתקן את עולם הציור" וברכו שיזכה בכך.

נחשון מצייר את שרואה דרך עיניו, כצייר בעל השראה רוחנית עליונה, ומעביר את אותן חזיונות לעולם. ביצירות של נחשון מוצגים חזיונות העולם בעתיד עם גאולתנו האחרונה, עולם שכולו מלא טוב ואור.

עבודותיו מציגות מוטיבים קבליים ותנכיים השזורים יחד לסגנון חדש ומעניין. יצירותיו מדויקות להפליא עד הפרט האחרון. המביט מקרוב עשוי להשתומם על מידת הסימטריה והעמידה על פרטים, והמתרחק מספר צעדים יכול להישאב לתוך התמונה וסיפורה. הבדים מלאים בצבע. מסגרת הקומפוזיציה על פי רוב היא כלפי מעלה. ביצירה פועלות דמויות אנוש מיניאטוריות המתוארות בסגנון נאיבי ותמים. דמויות אלו מעידות על קרבתו של האמן למיניאטורות פרסיות, או הודיות. הצבעים הבהירים מלאי החיוניות תואמים פרספקטיבה של ילדים. סגנון זה מבטא את משאלת ליבו של האמן כיצד אמור להראות עולמנו, ראיית עולם אופטימית. סגנון זה משולב עם סגנון סוריאליסטי, המרת המציאות המכוערת במציאות יפה יותר. ברוך נחשון: "אני רואה את עצמי כמתרגם, אני מתרגם את המקורות לצורה וצבע. נחשון מגדיר עצמו "כשליח של מכחול".

על היצירה ועל התהליך:

כבר בתחילת העבודה התגלתה התלהבות רבה, ורצון לשיתוף פעולה מצד הבנות. הבנות שמחו לשמוע על הזדמנות לשיעור "חופשי", מקום להביע בו את דעתן ורצונן. בתחילת העבודה הכרנו את האמן ברוך נחשון ונחשפנו לעבודותיו העשירות. למדנו על סגנון עבודתו: מצייר עם המון פרטים. חושב לפני על כל התמונה במלואה. ציוריו מלאים סגנוניות צבעונית וכו. אח"כ בחרנו את היצירה "ירושלים של זהב" נתחנו אותה: את הצבעים ההולכים ומטשטשים אל פנים היצירה, הקומפוזיציה הפתוחה, תפיסת החלל הרחבה, שימוש בצורות אמורפיות, וקווים מפותלים אלכסוניים החודרים אל עומק היצירה. אח"כ העתקנו את היצירה על גבי קנבס, תוך שגילנו שישנם הרבה פרטים ביצירה. ואז החלה עבודת הצביעה: חלק זה היה ארוך ומתיש. בעבודה יש פרטים רבים שדרשו התייחסות. בתחילה היינו מלאות מרץ וחיוניות אך לאט לאט זה דעך. כאן גילנו כמה חשובה עבודת צוות. דרבנו עודדנו אחת את השנייה, והעבודה התקדמה. לאחר שסימנו לצבוע הכל עברנו ל"תלת ממד". פריטים מסוימים ביצירה הוגבהו באמצעות חומרים שונים. לדוגמא כמה עצים מסוימים קיבלו הגבהה באמצעות פלסטלינה. וכו'. ולסיום הצטלמנו והכנסנו את התמונות שלנו בתוך היצירה.

התרומה שהפקנו מן התהליך היא קודם כל הידע שרכשנו ולמדנו אודות סגנון עבודותיו של ברוך נחשון. תכנון יצירת אמנות, שרטוט, בחירת הצבעים, וההתנסות בשטח. העבודה הייתה מהנה ומלמדת. היה שיתוף פעולה מקסים. הבנות היו מלאות להט וחיוניות להצלחתו של הפרויקט. כמובן שהיצירתיות וכשרונן הרב של הבנות תרם אף הוא לתוצר הסופי.

עבודה מעשית בבי"ס ממלכתי "ניב" בחולון

שנה ב'

מדריכה פדגוגית: זיוה אמיר, מורה מאמנת: אורית יצחק
סטודנטיות לשנת תשע"ד: מאור כהן, שני נזר, סיוון חסני –
שנה ב', מיכל ספאני ויעל דיאמנט משנה ג'.

שעור בנושא : צלליות באמנות

שם הסטודנטית: שני נזר

מדריכה פדגוגית: זיוה אמיר

מורה מאמנת: אורית יצחק

בי"ס "ניב" חולון

אוכלוסיית היעד: כתות א'-ב'

משך השיעור: בין 45-90 דק'

גורם מזמן: ל"ג בעומר

מטרות:

- הלומד יבין את המושג צללית ויראה את אופן ביטוייה באמנות (ציור, צילום, תיאטרון)
 - הלומד יבדיל בין צל לצללית
 - הלומד יעמיק את הבנתו לגבי המושג קו מתאר
- מושגים:** צללית, צל, קו מתאר, תיאטרון צלליות

מהלך השיעור:

פתיחה :

חידון צלליות כגורם מזמן לשיח. הצגת תמונות לא ברורות של צלליות על הלוח והשערה לגבי זיהוי "מה מזכיר לכם?" "מה המיוחד בתמונה?" איך זיהיתם את מה שראיתם? האם אתם יודעים איך קוראים לתמונות כאלה? אלו צלליות (מהמילה צל, לילה)

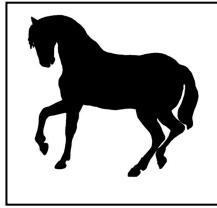

תליית המושג **צללית** = הצגת אובייקט (דמות או פריט) כלשהו, כאשר רק קווי המתאר של העצם נראים וכל החלל שביניהם מלא בצבע אחיד וללא פרטים.

העלאת ידע קודם: למדנו בעבר שקו מתאר זה = קו רצוף וסגור התוחם דמויות עצמים או צורות. (אתלה את המושג על הלוח אראה תמונה להמחשה)

הסקת מסקנה: קו המתאר בצללית לא תמיד עוזר להבין מהי הדמות, להיפך לפעמים הוא אפילו מטעה.

פעילות המחשה במליאה של התנסות ביצירת צללית ע"י רישום קו מתאר על שקף שמונח על תמונה. כשמוציאים את הציור/התמונה הברורה מלמטה נראית צללית.

המשך השיח: סיכום מאפייני הצללית.

לא ניתן לראות פרטים בפנים ובגוף (לדוגמא עיניים, שיער) או מרקמים, חומריות, צבע. מבחינים רק בכתם בצורת דמות שחורה.

הצגת צילומי צל – להמחשה.

האם צל זו צללית?

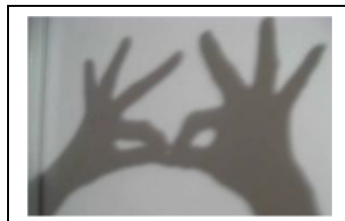
דיון בקשר ביניהם, שניהם כתם כהה ולא ברור, תחום בקו מתאר ותלוי מקור אור. הצל מופיע מפאת חסימה של קרני האור לאובייקט. הגדרת המושג **צל**=אזור שקרני השמש לא מגיעות אליו באופן ישיר, נוצר כתם בצבע כהה יותר (לא שחור כמו צללית) ולא ברור, על אותו חומר שעליו הוא נופל... (מדרכה, דשא, קיר...)

בתמונה זו רואים צלליות המטילות צל.

שאלה לתלמידים: האם שמעו או צפו "בתיאטרון צלליות"?

הצגה המתקיימת בחדר חשוך, ישנו אור שהוא המרכיב החשוב ביותר המאיר על דמויות או חפצים אטומים ושונים וכך נוצרת הצגה בצלליות. זהו סוג של תיאטרון בובות הוא מתקיים אלפי שנים. זה התחיל בהודו ובמזרח הרחוק. הבובות מופיעות מאחורי המסך כאשר אור מטיל את הצללים על גביו.

הזמנת תלמידים להתנסות בהצגת עלילה

באמצעות צלליות.

הנחייה לקראת משימה:

תוך חיבור נושא הצלליות ללייג בעומר ואזכור מדורות האש בחשיכה – נוצר מפגש עם צלליות.

משימה

כל תלמיד יצבע בצבעים בהירים את מרחב הדף ועל גבי הרקע החדש יצייר צלליות שונות בצבע פנדה שחור. ניתן להוסיף דפים שחורים לכל תלמיד שבחר לגזור דמות כלשהי ולהדביק ביצירתו.

דוגמאות :

תוצרים :

עבודה מעשית ב"אולפנית בני עקיבא" תל אביב

שנים ב'-ג'

מדריכה פדגוגית: עופרה גרוסמן, מורה מאמנת: הילה סבן

**סטודנטיות לשנת תשע"ד: אוחיון לינוי, בן ציון ליאן, בן שימול סימה,
דביר דוריה, דניאל יעל, וקנין ספיר, יוס טוב שירה, כהן שיראל, רויכמן
משואה(שנה ב'),רקובסקי שירה(שנה ב'), סייג רקפת**

שיעור בנושא: "הבובה בשואה"

שם הסטודנטיות: **ליאן בן ציון וספיר וקנין-שנה ג'.**

מדפי"ת: **עופרה גרוסמן.**

מורה מאמנת: **הילה סבן.**

אוכלוסיית יעד: **כיתה ט'.**

משך השיעור: **90 ד'.**

מטרות השיעור:

- התלמידות יחשפו לדימוי ה"בובה" בציורים מתולדות האמנות.
- התלמידות יראו כיצד חפץ מקבל באמצעות האמנות משמעות סימבולית.
- התלמידות ילמדו על עדויות מהשואה ובכך ייחשפו להיסטוריה חשובה בתולדות עמנו.

מושגים: בובה בשואה, חפץ, סמליות, צבעים, אוירה.

דרכי הוראה ואמצעי המחשה: דיון, שיר, סיפורי ילדים על השואה ומצגת.

מהלך השיעור:

נפתח את השיעור בהקראת השיר "הבובה שרינה" שאותו נצרף למצגת:

בְּבֵה שְׂרִינָה / אַנְדָּה עֲמִיר-פִּינְקֶרְפֶּלְד

עד רְגָעָה הֶאֱחָרוֹן, עוֹד נוֹשְׂמָה הַמוֹמָה
רַחֲמָה עַל שְׂרִינָה פֶּה נִלְחָצֶת עִמָּה
עַד כְּשֶׁלָּה, עַד נִפְלָה בְּחִלּוֹם אֶפְלוּלִי
הִיא שְׂמָעָה קוֹל שְׂרִינָה: "אִמָּא-אִמָּא-לִי".
אֵךְ עֵתָה עוֹד אֵינְנָה לָאָה, זוֹ אִמָּה,
וּמִי יִרְחֵם עַל בְּבֵה-יִתוּמָה ?

הִיְתָה זוֹ בְּבֵה יָפָה לְהַפְלִיא
יְדָעָה לְבִטָּא: "אִמָּא, אִמָּא-לִי",
יְדָעָה לְהַנִּיעַ יְדֶיהָ, רִגְלֶיהָ
יְדָעָה לְעַצֵּם וּלְפַקֵּחַ עֵינֶיהָ.
בְּבֵה זוֹ נִתְּנָה יוֹם אֶחָד מִתְּנָה
לְלֹאָה בֶּת-אֶרְבֶּעַ, לְלֹאָה הַקְּטָנָה.
מֵאַחֵר שְׁלֹאָה נוֹעֶצָה בְּאִמָּה
הֵן קָבְעוּ כִּי "שְׂרִינָה-בְּבֵה" יְהִיָּה שְׂמָה,
וְלֹאָה הַקְּטָנָה, לָאָה בֶּת-אֶרְבֶּעַ
נִקְשְׂרָה לְבְּבֵה בְּכָל עֵמֶק לְבָה;
לְכָל צְעָדֶיהָ הַבְּבֵה נִלְוֶתָה,
לְטִיּוֹל לְשִׁלְחוֹן וְאֵף לְמִטָּה.

אוֹתוֹ לִילָה אֵיִם כְּאֶשֶׁר בָּאוּ הֵם
וְלִקְחוּ אֶת לָאָה, אֶת הָאֵב, אֶת הָאֵס,
לָאָה הַקְּטָנָה, לָאָה בֶּת-אֶרְבֶּעַ
כֵּן דָּבָר לֹא לִקְחָה זוֹלָתִי הַבְּבֵה.
וּכְשֶׁהֵם הִפְרִידוּהָ בְּקוֹלוֹת נַחְרִים
בְּמִכּוֹת אֲגָרוֹפִים מֵעַל פְּנֵי הַהוֹרִים
הִיא מֵאוֹם לֹא יְדָעָה וּמֵאוֹם לֹא הִבִּינָה,
אֵךְ חִבְקָה אֶל לְבָה בְּבִתָּה, אֶת שְׂרִינָה.
כְּאֶשֶׁר נִדְחָקָה בֵּין מֵאוֹת יְלָדִים,
כְּמוֹהָ קִטְנִים, נִרְעָדִים, נִכְחָדִים,
הִיא אַחַת יְחִידָה לֹא קָרָאָה, לֹא בְּכִתָּה
כִּי אַתָּה בְּבִתָּה, כִּי שְׂרִינָה אַתָּה.

נשאל את התלמידות:

- מצפייה בבובות, אילו מחשבות עולות לכן.
- מהו תפקידה של הבובה בשואה לדעתכן.

הבובות שראינו שייכות לקטגוריית החפצים. הנאצים, בצו של המפקדה סילקו את היהודים מביתם והם לא התירו להם לצאת עם שלל גדול, אפילו לא בינוני, בסה"כ 20 ק"ג.

היו שלקחו תכשיטים, כסף, ביגוד, שמיכות, תצלומים של המשפחה, כלים חשובים וכדו' והיו שלקחו בובות, שכאמור, היו אלה הילדים.

לפני השואה, לרוב, הייתה הבובה כחפץ תמים ומשמח, כזה שכיף לשחק איתו ולחבק אותו. לאחר השואה, הבובות ששרדו את התופת, מסמלות רובד אחר, משמעות שמעבר לפשט המילה, אלא מעבר אליה.

הבובה איננה עוד מציינת את השמחה, אלא כחפץ שהיה שותף לתלאות הנאצים לעינוי, לסבל. המשמעות הסמלית שהיא מהווה בהקשר לשואה מציינת את ניסיון הילדים לחיות במציאות נורמלית ותקינה, התואמת את גילם. השימוש בה מאפשר להם לשמור על הילד שבתוכם.

כלומר, הילדים ניסו לשמר את הילדות במקביל למצב הקשה. ילדים היו צריכים להתבגר במהירות, להתנהג כבוגרים הדואגים למשפחתם, מבריחים אוכל, מסתתרים בבדידות ואחראים לעצמם. הבובה, אפשרה להם, לחזור לרגע לחיים הנורמליים שהיו יכולים להיות להם. לכן, המשמעות שהבובה קיבלה היא סמלית. מסמלת תקופה בחיים שאותה פספסו ושנקטעה טרם

נאמר להן, שגם אמנים התייחסו למקום של הבובה בשואה, ונציג להן את יצירות האמנות הבאות:

הצטרף ליחידת הפרטיזנים ובתקופה זו צייר את חוויותיו, ואחדות מיצירות אלה נכללות באוספים של מוזיאון לוחמי הגטאות, מוזיאון "יד ושם" ומוזיאון השואה בווינגטון. לאחר תום המלחמה השלים את לימודיו באמנות בוילנה. לימד באקדמיה לאמנות בלודז' שבפולין, ונדע כצייר, פסל, תפאורן ומאייר.

על ציור זה אמר האמן: " כשהייתי בגטו ראיתי ילדה עם בובה עומדת על יד קיר. שאלתי אותה איפה אבא, אמא? הם נלקחו כבר, נלקחו למחנות ריכוז והיא עומדת ככה ולא בוכה ומחזיקה את הבובה ביד, ואני בחור חמוש עם אקדח ושני רימונים, בחור חזק, עמדתי מול היצור האומלל הזה ולא יכולתי להושיע. זו הייתה הרגשה קשה ביותר, הייתי גברתן והתחושה שאתה לא יכול לעזור לילדה הקטנה הזאת... הדבר היחידי שיכולתי לעשות – הוצאתי את העיפרון שלי ורשמתי אותה. ככה באופן תת הכרתי.

היצירות הבאות הן של האמן פאול קור וניתן רקע עליו. האמן פאול קור צייר שישה ציורים לזכרם של ששת המיליונים שניספו בשואה. ביניהם היה גם אביו של פאול קור, יצחק קורנובסקי שנרצח במחנה ההשמדה אושוויץ.

הייחוד הציורי של שש התמונות הוא בסיפורה של בובה, המופיעה בציורים. את התמונות מלווה הסיפור שסיפר פאול קור לאשתו, במהלך ערבים בהם צפה בעשרות סרטי שואה, בתקווה למצוא צילום של אביו.

נציג את סדרת ציורים אלו ונבקש מהתלמידות לנסות לספר את הסיפור שמאחורי כל יצירה. נוביל אותן להתייחס לאווירה, לצבעים, לדמויות, לרקע ולמבט הדמויות.

1. פאול קור, "שש מתוך הרבה", 1998

נשאל, מה לדעתן הסיפור שמאחורי יצירה זו? איזו אווירה נוצרת בציור? מה אתן מרגישות כלפי הדמויות הללו? באילו בצבעים השתמש האמן כדי ליצור את האווירה הזאת? איך הדמויות מתוארות? נאמר שאף ניתן לראות שהדמויות נמצאות בתנועה, בהליכה, הן יוצאות לדרך שאין ממנה חזרה. נאמר לתלמידות שהצבעים ביצירה הם סימבוליים, כלומר. האדום ברקע הוא לא סתם אדום, נשאל אותן מה לדעתכן מסמל צבע זה? (את המשרפות) וכן נשאל לגבי סמל הצבעים האחרים. לאחר מכן נציג את התמונות הנוספות שבסדרה.

2. פאול קור, "שניים מתוך הרבה", 1998

נשאל איזזה רגע לדעתן מתואר כאן? נדבר על המשפחה היהודית המתוארת כאן, שנמלטת בעקבות שמועה על פינוי יהודים. חורף, קר, אירופה. עיני הנמלטים מביעות דאגה וחרדה מפני הבאות. הם עדיין אינם מצליחים להבין מה קורה ומה יקרה.

3. פאול קור, "חכי לי כאן אני תכף אשוב", 1998

נשאל, במה שונה יצירה זו מהיצירות הקודמות? (אין בה תיאור של דמויות). לאן לדעתכן הדמויות הלכו? מה לדעתכן הבובה עושה עכשיו? מחכה. היכן היא מחכה? (מול עשן השחור של המשרפות והאש האדומה שבהן) נתייחס לרגע הסימבולי בצבע האדום כמסמל את המשרפות, אש.

4. פאול קול, "אינוונטר", 1998.

ננתח גם את התמונה הזו? היכן ממוקמת הבובה? על איזה רקע? מה לדעתכן האמן רצה לבטא ביצירה זו

כשהוא שם את הבובה עם שאר החפצים? זו ערימה של חפצים זרוקים הולכת וגדלה. הבובה נזרקת בידי הגרמנים לערמה, והם ממשיכים לזרוק טבעות זהב, אפר, בגדים, מזוודות, נעליים, מכתב ותמונה מן היקרים. הבובה עדה לטראומה. כאן הבובה, שלכאורה הינה דבר כה תמים, עליז, משמח, מחבק, עוטף ושומר, כעת מתארת את זיכרון הכאב, הסבל, הבדידות, העוני, והעינוי.

5. פאול קור, "טרנספורט מספר 2", 1998

נשאל מה לדעתן מסופר ומתואר כאן? על מה הבובה מסתכלת? נאמר כי הבובה למעשה יושבת בתוך אפר. הדשא כבר לא ירוק כמו בתמונה מספר 3. זו רכבת המוות השחורה, יש להבה. נספר כי בטרנספורט מספר 2 נלקח אביו, ושהתמונה עשויה צבע שמן מעורב באפר אמיתי.

6. פאול קור, "אך את האביב לא זכיתי לראות", 1908.

מה מתואר כאן? האם חלו בבובה שינויים לאורך הסדרה? (אם הן לא יזכרו נעביר במהירות את הסדרה בשנית על מנת שיראו את השוני). נקריא את שכתוב על יצירה זו: "בתמונה זו מתחילה הבובה להיעלם. התמונה מחולקת לארבעה חלקים. הבובה בבגדי אסירים, על כובעה טלאי צהוב. היא נמצאת כבר בעולם שחור משחור. על הקרקע קורה דבר מה. מן האדמה המקוללת, העשנה, צומח ניצן, תקווה חדשה, תקווה לפריחה, סמל האביב. הבובה אומרת "כשהאביב הגיע – אני כבר לא הייתי, גם כלפיי אין בהם כל מצפון". התכלת בחלק הרביעי של התמונה מביעה תקווה. תקווה של שאיפה להתקיים. לה, זוהי למרות הכל, התגברות מופלאה, תקווה לטוב. "חייבת אני לשרוד כי רצוני לחיות".

לאחר מכן, נציג לבנות קטעי ספורים על ילדים בשואה. נקרא אותם ביחד. היצירה תהיה בהקשר לקטעים אלו.

להלן קטעי הקריאה:

1. מיומנו של נער אלמוני בגטו לודז':

"אני כותב את השורות הללו במצב רוח קשה. אנחנו צריכים לעזוב את הגטו בתוך כמה ימים... איזה מין אנשים הם הגרמנים, שהם מצליחים להשפיל אותנו לדרגה כל כך נמוכה... האם החיים כל כך חשובים?... כשאני מסתכל על אחותי הקטנה, ליבי נשבר. האם היא לא סבלה מספיק?... מה יעשו בחולים שלנו? בזקנים? בילדים?... אפילו אינני יודע אם ירשו לי להיות עם אחותי הקטנה. אינני יכול לכתוב יותר. אני מדוכא. ויתרתי."

2. גרגורי שור, רשימות מגטו וילנה 1941-1944, ע' 62 (יולי 1942):

"נורא מכל היה גורלם של הילדים הקטנים שנותרו ללא אם ואב, ללא אחים ואחיות – כל כך בודדים בים האינסופי של המוות. הנה אחד מהם – ילד כבן שש. החביאו אותו בעליית הגג, הוא שכב שם בין הקרשים אצל אנשים זרים שנתנו לו מחסה ובקול רם סיפר לעצמו סיפור. מלמל משהו על בית קטן ומיטה חמה, על ידיים רצחניות שחטפו את אמו ואת אביו, את שני אחיו ואחותו. תוך כדי דיבור הוא נרדם, תשוש ועייף. מי יישאר אדיש ולא יתרגש לנוכח תמונה כזו? לא יכולתי עוד להישאר שם. ירדתי מעלית הגג שבה ישן הילד ויצאתי לרחוב כאשר דמעות זולגות על לחיי".

3. שם: צבי צידון. גיל: 81.

"בתמונה הזו אני בערך בן שש וחצי. אני זוכר שבדיוק הלכתי אז עם אמא לקניות ושם צילמו אותי. בכלל לא זכיתי לחיות חיים של ילד, לא הייתה לי ילדות. לא צחקתי, לא הלכתי לבית ספר, לא שיחקתי. כל התקופה הזו, במקום להיות ילד הייתי בעצם פליט". צילום: "ידיעות אחרונות"

4. "במחבוא" המונה ליזה של יד ושם, מאת יהודית ענבר

"במהלך מחקרי עבור התערוכה "אין משחקים ילדתיים" נפגשתי עם אן שור, נשיאת "קרן הילדים שהוסתרו בשואה", שהייתה נלהבת ביותר לגבי התצוגה והבטיחה לעזור למצוא חפצים עבורה.

במהלך השיחות על רעיונות שונים עבור התערוכה, סיפרה לי אן על פרד לסינג ודובון הצעצוע שלו. לסינג, ששרד כילד בשואה, הנו פסיכולוג שמתגורר בארצות הברית. בשנת 1987 הוא נתקל בתצלום של ילדים הולנדים שנושאים את הטלאי הצהוב. מעיל שלבש אחד מהנערים בתצלום סייע לסינג לזהות את עצמו כאחד מאותם תלמידי בית ספר. המבט בתצלום גרם לעלייתם של זכרונות רבים משנות המלחמה. לסינג נזכר שבני משפחתו הופרדו זה מזה ושהוא הוכנס למסתור. כמו כן, הוא נזכר שהנכס האהוב ביותר שברשותו – דובון הצעצוע שלו – איבד את ראשו מנשיכת כלב. אמו של לסינג תפרה לדובון ראש חדש מהמעיל שלבש לסינג בתצלום.

לאחר שקיבל הדוב ראש חדש מבד חום ופנים שאותן רקמה אמו של לסינג, קיבל הדובון הבעה אחרת, כמעט אנושית. אן סיפרה לי שאין זה סביר שיד ושם יוכל לקבל את הדובון עבור התצוגה, כיוון שלסינג לעולם לא נפרד ממנו. היה זה החפץ היחיד ששרד מילדותו – ילדות שעברה בצל הפחד.

למרות זאת החלטתי לנסות את מזלי והתקשרתי במישרין ללסינג. הוא שיתף איתי פעולה באופן יוצא מהכלל, אך מובן שהיסס לשלוח את הדובון האהוב שלו. הוא הבטיח שיחשוב על הנושא שוב וחיכינו לתשובתו, בתקווה שיסכים.

לאחר מספר ימים שוחחנו שוב. תשובתו של לסינג לבקשתי, והמילים שאמר, מעלות דמעות בעיני בכל פעם שאני נזכרת בהן. הוא אמר, "דיברתי עם הדובון שלי והסברתי לו שבפעם הראשונה אי-פעם ניאלץ להיפרד. הסיבה הייתה שעליו לבצע משימה חשובה – הוא חייב לנסוע לישראל על מנת להשתתף בתערוכה עם צעצועים אחרים מתקופת השואה ושם הוא יספר את סיפורנו לילדים שיבואו לצפות בתערוכה." נראה לי שלא רק אני בכיתי כאשר שמעתי את המילים האלו מעבר לאוקיינוס.

.....

מאותה תקופה ואילך נקרא הדובון של פרד לסינג "המונה ליוה". הוא מוצג בתערוכתנו והבעת פניו נראית כאומרת "אל תעזבו אותי." לצד הדוב מוצגות שתי תמונות של לסינג כילד הולנדי בן חמש, עם פנים מתוקות ושובבות, ותלתלים כהים.

בכל פעם שאני מובילה מבקרים בתצוגה, אני מספרת את סיפורו של לסינג והדובי שלו. אישים רבים מבקרים בתערוכה, ואני תמיד שואלת אם אני יכולה לצלם אותם לצד הדובי של לסינג, כך שאוכל לשלוח את התמונות ללסינג, עם ברכותי. כל מנהיג עולמי בכיר צולם לצד הדובון הקטן, ונראה לי שהם אלו שמרגישים שכבוד נפל בחלקם. נשיאים, ראשי ממשלות, גנרלים קשוחים – כולם משנים את הבעתם כאשר הם נעצרים ליד קופסת הזכוכית הקטנה ממנה מביט הדובון של לסינג בעיניים עצובות, מאשימות.

לאור הצלחתה של התערוכה, הגיע הזמן שאפנה שוב לפרד לסינג בבקשה קשה. שאלתי אותו אם יהיה מוכן להאריך את משך ההשאלה של הדובון. ואז, בחשש רב, העזתי לשאול אם הוא יהיה מוכן לשקול לתרום את הדובון שלו ליד ושם על בסיס קבוע. לאחר זמן מה קיבלתי מכתב מלסינג בו הוא הודה לי על התמונות והברכות ששלחתי אליו. בסוף המכתב הוא הסביר עד כמה היה לו קשה להיפרד מהדובון שלו, למרות שכבר עברו שנתיים מאז נפרדו. ואז הוא שאל, " ... ואם, בסופו של דבר, אסכים לתת אותו לך על בסיס קבוע, היכן הוא יחיה?"

אני תוהה אם יש אוצר מוזיאון, אי-שם בעולם, שהוטל עליו לענות על שאלה כה קשה. והאמת היא, שאינני יודעת את התשובה."

(במידה ולא יהיה זמן להקריא את כל הקטעים נקרא הפעם את שלושת הראשונים ונפתח את השיעור הבא עם הקטע האחרון).

לאחר מכן, נסכם את השיעור :

ראינו במהלך השיעור את מקומה של הבובה, כחפץ אשר מסמל מצב בחיים שאותו מנסים הילדים לחוות. מאחר וזהו רגע שקשה למימוש לאורך השואה, מהווה הבובה כאמצעי סמלי, המסמל את החיים שלא ניתן להגשים.

יחד עם זאת, הבובות שנמצאו מהוות זיכרון לאותם ניצולי שואה, ובעבורנו משמשות לעדות- הן עברו את כל הזוועה שעברו בעליהם. עדות זו מחזקת בקרבנו את החובה: "לזכור ולא לשכוח".

יצירה:

התלמידות תצטרכנה להתייחס לאחד הסיפורים שסיפרנו על ילדים מהשואה. לסיפור, שיבחר על ידן, תצויר בובה, שלדעתן תתאים ללוות את הילד בסיפור חייו הקשה. הבובה תהיה גדולה, תתפרס על כל מרחב הדף. התלמידות תונחנה לשים לב להבעות שהן בוחרות לפני בובה, וכן לצבעוניות שלה.

נחלק להן דף שבו מופיעים הקטעים, על מנת שיוכלו לרענן את זיכרוןן.

שיעור בנושא: ענווה/פשטות מול גאווה/ החצנה מורכבות.

פרשת "וישלח" (בראשית, ל' - ל"ו)

מוטו: "אל תסתכל בקנקן, אלה במה שיש בתוכו"

שם הסטודנטיות: סימה בן-שימול ושירה חנה יום טוב- שנה ג'

מדפ"ית: עופרה גרוסמן.

מורה מאמנת: הילה סבן.

אוכלוסיית יעד: כיתה ז'.

משך השיעור: 90 דק'.

מטרות השיעור:

1. הלומד יבין שבאמצעות האמצעים האומנותיים ניתן להביע דבר והיפוכו (פשטות, ענווה/ החצנה, גאווה).
2. הלומד יבין שבחירת האמצעים האומנותיים משפיעים על המסר והאווירה ביצירה.
3. הלומד יבין את ההקשר בין הפרשה הנלמדת לנושא השיעור (מטרה קולקטיבית לכל שיעור במהלך הפרויקט "מסע מבראשית").

מושגים: ענווה גאווה, קומפוזיציה = גדלים, עומס/רווח, חשיפה/ הסתרה.

אמצעים אמנותיים = מרקמים, צבע, חומר.

דרכי הוראה ואמצעי המחשה: המחשת המידות ענווה מול גאווה בהצגה, חזרה על התובנה אשר נלמדה ע"י המחנכת בשיעור הקודם על הפרשה עם פרוש רש"י, הצגת רפרודוקציות, דיון, יצירה.

מהלך השיעור:

ניכנס לכיתה כשאחת מאתנו לבושה באופן שמבטא את מידת הענווה הפשטות, ואחת לבושה באופן שמבטא את מידת הגאווה ההחצנה והראוותנות. גם באופן הכניסה יהיה שוני- אחת תיכנס ב"רעש וצלצולים", ואחת בעדינות ובשקט.

זאת בכדי לעורר עניין, להכניס את הבנות לנושא ולגרום לסקרנות. נשאל את הבנות האם הן מזהות הבדלים בנינו, ומהם?

נפתח את השיעור בציטוט חלק מפסי' ד', בספר בראשית פרק לבי' פרשת "וישלח". ונביא את פרוש רש"י על הפסוק (בהלימה לשיעור פרשת שבוע הנלמד בשבוע שעבר).

"...עם לבן גרתי..", רש"י: 1. תרי"ג מצות שמרתי. 2. לא למדתי ממעשיו הרעים.

וכן, נביא את פרוש של ר' מאיר שפירא בלובלין על פסוק י': "קטונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך..". המצביע על ענוותנותו של יעקב, ומיישב את הקושי- כיצד יעקב אומר לכאורה שני דברים סותרים- מצד אחד מעיד על עצמו ומתפאר שלא למד ממעשיו הרעים של לבן הארמי, ומצד שני מביע ענווה בפסוק הנ"ל.

יישוב הסתירה: כשיעקב אומר שלא למד ממעשיו הרעים של לבן, הוא מתכוון לכך שאת ההתלהבות שהייתה בלבן לע"ז הוא לא למד, ולא העביר אותה להתלהבות בקדושה לקיום מצוות. "מאויבי תחכמי"- יש מה ללמוד מכל אדם/ ומכל מידה.

מהפסוקים אנו למדים על מידת הענווה והפשטות שיש ליעקב אבינו. נגדיר את המידות ענווה וגאווה על הלוח, ונעמוד על ההבדלים בניהן.

הגדרה מילונית:

ענווה = ענוותן, צנוע, שפל רוח, כן, חסר גאווה, סלחן, ותרן, מסתפק במועט.

גאווה = השתבחות, התפארות, התהללות, גאוותנות, שחצנות, יהירות, רברבנות, התנשאות; שביעות רצון, סיפוק, קורת רוח, נחת.

*נתלה רפרודוקציות של היצירות על הלוח.

נפנה את הבנות להתבונן ביצירות ולומר מה הן מזהות ביצירה? מה המסר/ האווירה שהיצירה משדרת? איך וע"י מה זה מובע- באיזה אמצעים אמנותיים בחר האמן להשתמש ביצירתו בכדי להביע זאת? (שאלות מנחות שיעזרו לבנות לדלות פרטים מהיצירה, נביא כמה דוגמאות לאמצעים אמנותיים בכדי לכוון את הבנות לסוג המידע שאנו רוצות שידלו מהיצירות).

פרנציסקו גויה, משפחת קרלוס הרביעי, 1800

וינסנט ואן-גוך, אוכלי תפוחי-האדמה, 1886

גאן אנגרה דומיניק, מאדמואזל, 1806

ז'אן פרנסואה מילה, תפילת הערב אנג'לוס, 1855-7

הבאנו את יצירתו של גאן אנגרה דומיניק, מדמואזל, בכדי להראות שניתן לייצג אדם חשוב ועשיר, בצורה מכובדת אסתטית ועדינה- בפשטות.

מעט על האמנים ויצירתם:

וינסנט ואן-גוך, אוכלי תפוחי-האדמה, 1886

בתחילת דרכו ואן-גוך מכיר ציורים הולנדים כהים ושחורים שצוירו לאור עששית. יצירה זו נחשבת לחשובה מבין היצירות שעשה שם. ואן-גוך מתאר משפחה ענייה בארוחת ערב המורכבת כולה מתפוחי אדמה וקפה. פני הדמויות מעוותות מעבודה קשה. תיאור זה לקוח מניסיונו ככומר והכרות קרובה עם עניי קהילתו. הוא שאף להעלות על הבד את העוני והיאוש ועל כן השתמש בצבעים עכורים שעל פי הגדרתו לקוחים מצבעי תפוחי האדמה עצמם. הסצנה כולה מתרחשת בחלל צפוף וחשוך המואר על ידי מנורה מרכזית. האווירה הנוצרת מהצבעים והחלל היא של דוחק וחוסר ניקיון. יחד עם זאת יש יופי פנימי וקשר הבא לידי ביטוי בהעברת המזון זה לזה ודגש על הידיים. יש בזה היבט דתי, בתקופה הזו ואן-גוך היה מאוד דתי וניסה להעביר את רגש האחוה הנוצרית. הרצון של ואן-גוך להשתמש בצבע ובצורה על מנת להעביר תחושה גורם לעיוות הצורות ולהתרחקות מתיאור ריאליסטי של הסצנה. המנורה והאור מרמזות על נוכחות אלוהית.

פרנציסקו גויה, משפחת קרלוס הרביעי, 1800, שמן על בד

צייר ואמן הדפסים ספרדי, מגדולי אמני אירופה בזמנו. גויה נולד בעיירה קטנה ליד סרגוסה. אביו היה צייר. בגיל 14 החל לעבוד כשוליה אצל אמן מקומי וכך החל לקבל הכשרה בציור. בתחילת דרכו הושפע מרפאל מנגס, שהועסק בחצר המלכות, ובזכות קשריו עמו התבקש לעצב כמה מתווים לשטיחי קיר עבור משפחת המלוכה, ואף צייר את בני המלוכה. במתווים שילב יסודות ניאוקלאסיים ועליצות בנוסח הרוקוקו. היה צייר החצר של בית המלוכה. הביקורת של גויה היא על כך שגברים, נשים וילדים זכו למעמד נעלה כתוצאה ממקרה (הורשה) ולא תודות לתכונותיהם. לכן הדיוקן מתאפיין בדו משמעות של סגנון ומסר: מצד אחד מוצגות הדמויות ומצד שני הבעות פניהם מביעות הסתרה של קטנוניות, שחיתות, סכסוכים, בצורה מעודנת הדיוקנאות פוליטיים, המעוררים בוז ומבוכה.

המלך - מובלט על ידי עמדתו במישור הקדמי, לבוש בבגדי מלכות שעליהם אותות ועיטורים. כרסו השמנה ופניו הזקנים והחלולים מעידים על רפיון וטיפשות.
המלכה - עומדת במרכז עדויה בתכשיטים, מאופיינת בעמידה נחושה ומבט מרושע. היא אוחזת בשני ילדיה היוצרים חיץ בינה לבין שתי הקבוצות.

ניגוד בין הפאר לאופי הדמויות - נוצר ניגוד בין הביגוד הרשמי והמפואר לבין פרצופי הדמויות הנלעגות, כך מדגיש גויה את החיצוניות המחפה על ריקנות פנימית.
חלל - משפחת המלוכה עומדת בשורה במישור הקדמי של התמונה הצגת המשפחה בקרבה לצופה כשהחלל מאחור סגור במשטח קיר, הופך את הסצנה למעין מסדר זיהוי.
קומפוזיציה - במרכז המלכה (במקום המלך כמקובל) ובכך מובלטת שליטתה במדינה. גם האור עוזר להדגשת המשפחה ובמיוחד המלכה.

ז'אן פרנסואה מילה, תפילת הערב אנג'לוס, 1855-7

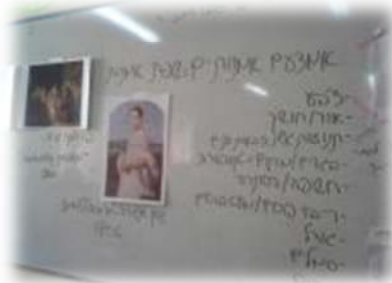
אמן חברתי, המתעניין במעמדות הנמוכים בעקבות המהפכה. ציוריו משקפים התעניינות בחיי המעמדות העובדים, המתפתח כתוצאה משינוי ההשקפה החברתית בעקבות המהפכה הצרפתית. האבטיפוס של האדם העובד האידיאלי - איכריו של מילה מוצגים כמעין סמלים לאדם העמל, חסרי תווי

פנים ספציפיים, בתנועה אופיינית להם ולעבודתם ומתוך גישה סנטימנטלית של הזדהות. אידיאליזציה של האדם והטבע - בציוריו מייפה מילה את הדמויות והנופים, מצייר אותם באופן רגוע, נעים ומאוזן.

מתוך הדיון נדלה את האמצעים האמנותיים שדרכם ניתן להביע פשטות ענווה/ ראוותנות גאוה. אם יהיו אמצעים שהבנות לא התייחסו אליהם או נוסף, נסביר ואף נדגים היכן רואים זאת ביצירה.

נערוך רשימה על הלוח:

- צבע
- גודל
- חשיפה/ הסתרה
- חומר/ מרקמים
- ריבוי/ מעט פרטים
- סמלים

יישום מעשי: כל בת מקבלת תצלום של יצירה שמייצגת פשטות/ ענווה או ראוותנות/ גאוה. עליה להביע ביצירתה את המסר ההפוך ע"י אמצעים אמנותיים שתבחר. נביא שלל חומרים/ מרקמים שמהם יהיה ניתן ליצור.

תוצרים:

שיעור בנושא : **דרוש מנהיג! / פרשת "שמות" (שמות, פרקים ב'-ז')**

"עלינו ליצור יחידים גדולים בעלי שיעור קומה שלמה ומשוכללת, אשר בצאתם אל העם ישפיעו לא רק על ידי לימוד, כי אם על ידי קסם אישיותם, על ידי טוהר נפשם וקדושת נשמתם" (הרב נריה).

שמות הסטודנטיות : **ליאן בן ציון, דוריה דביר, רקפת סייג- שנה ג'**

מדפי"ת : **עופרה גרוסמן**

מורה מאמנת : **הילה סבן**

אוכלוסיית יעד : **כיתה ט/1**

משך השיעור : **90 דקות**

מטרות השיעור :

- לימוד המושג "גבורה" ובחינת התואר 'גיבור' בקרב אנשי רוח, מנהיגים פוליטיים, אנשי צבא, כוכבי בידור, ספורטאים מפורסמים ועוד.
- הקניית טכניקות אמנותיות להצגת דמויות של גיבורים . תיעוד בפרספקטיבה מתאימה לצורך האדרה והעצמה של הדמות.

מושגים אמנותיים :

אטריבוט (attribute), גיבור, דיוקן, האדרה, נקודת מבט, פנטזיה, פרספקטיבה, תקריב.

דרכי הוראה ואמצעי המחשה :

דיון על גיבורים שונים דרך היצירות ובמדיה השונים תוך שימת דגש על דמות ההנהגה כפי שעולה מפרשת 'שמות' ומדמותו של משה רבנו ; ציטוט מתוך הפרשה הנלמדת, הצגת רפרודוקציות מתאימות ויצירה.

מהלך השיעור :

נפתח בשיעור מוחות לתלמידות :

נבקש מהן להציג בפנינו דמויות של מנהיגים / גיבורי תרבות שונים מעולמן. נרשום את התשובות על הלוח. נשאל לדעתן : מהו מנהיג? מהן תכונותיו?

לאחר מכן, נקרין צילומים של מנהיגים וגיבורים שונים, ממדיות שונות ומתקופות שונות. ננתח עם התלמידות את הגיבורים המוצגים בתמונות ונעמוד על דרכי העיצוב של הדמויות כיצד מוצגים המנהיגים? כיצד מביע האמן את התרשמותו מהדמות? הניתוח יעמוד על האמצעים האמנותיים שננקטו כדי ליצור האדרה : צילום מלמטה למעלה, נקודת מבט וכו'. נערוך על הלוח הקבלה בין גיבורי התרבות של התקשורת לבין הגיבורים האמיתיים.

(דמויות להצגה : משה רבנו, יהודה המכבי, מתתיהו/ בוריס שץ, גולדה מאיר, דוד בן גוריון, מרדכי אנילביץ', דוד המלך, הרצל, רועי קליין, יוני נתניהו, אנה פראנק...)
נקשר לפרשת שמות : נספר על משה רבנו עם תכונותיו הנאצלות- המעידות על מיהו המנהיג האמיתי.

נקרא לתלמידות את הפסוקים הבאים, המדברים בשבח הנהגתו של משה :
"וַיְהִי בַּיָּמִים הֵהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל אֶחָיו וַיֵּרָא בְּסִבְלַתָּם" (שמות, ב, יא)
אומר על זה רש"י: "נתן עיניו ולבו להיות מיצר עליהם" (רש"י ב, יא').

נפתח ונזכיר שמשה רבנו היה דמות שחיה בארמון. מעין "נסיד", "בן של מלך" שהייתה לו האפשרות להיות מפונק, לצחוק על העולם, לסגור את החלון ולשכוח מכל הסבל. כי הלוא- הוא חי בארמון.... אך ניתן לראות דוגמאות רבות לכך שמשה רבנו מחליט לנהוג אחרת:
- וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרִי מִכָּה אִישׁ עֵבְרִי מֵאֶחָיו. וַיִּפֹּן כֹּה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיִּף אֶת הַמִּצְרִי וַיִּטְמְנֵהוּ בַחֹל" (ב,יא-יב)

למשה רבנו הנו רודף צדק ואמת. יש לו חוש מוסרי מאוד גבוה. הוא לא מסוגל לסבול אי צדק. בפוגשו בהתנהגות שאינה מוסרית, הוא ממחרת לתקן את העוול. הוא נאמן לאמת שלו עד הסוף, בלי פחד. נאמנות זו אנו רואים גם בנאמנותו לעם שלו. הוא עושה הכל כדי שיהיה לעמו טוב - שלא יסבול.
- "וַיֵּצֵא בַּיּוֹם הַשְּׁנִי וַהֲנֵה שְׁנֵי אַנְשֵׁים עֵבְרִים נָצִים וַיֹּאמֶר לְרִשָׁע לָמָּה תִּכָּה רֵעֶד" (שמות, ב,יג)
וכן:

- "וַיִּלְכְּהוּ מִדֶּן שֶׁבַע בָּנוֹת וַתְּבֹאנָה וַתִּדְלָנָה וַתִּמְלֶאנָה אֶת הָרְהֻטִים לְהַשְׁקוֹת צֹאן אֲבֵיהֶן. וַיָּבֹאוּ הָרְעִים וַיִּגְרְשׁוּם וַיִּקְסוּ מֹשֶׁה וַיּוֹשְׁעוּ וַיִּשְׁקוּ אֶת צֹאנָם (ב, טז-יז)

משה רבנו - דמות של חסד. לעת זו, הוא אינו מתבקש או נדרש לפעולה מסוימת, אך הוא בעל עין בוחנת ומיד מבין מה עליו לעשות כדי לסייע. הוא רואה את בנות יתרו, מגרש את הרועים ומושיען ומשקה את צאנן.

- "וּמֹשֶׁה הָיָה רֹעֵה אֶת צֹאן יִתְרוֹ חֹתָנּוֹ כִּהְיוּ מִדֶּן וַיִּנְהַג אֶת הַצֹּאן אַחַר הַמִּדְבָּר וַיָּבֹא אֶל הַר הָאֱלֹהִים חֲרֵבָה" (שמות, ג, א)
אומר רש"י: "כדי להתרחק מהגזל".
משה אדם המצניע לכת לפני א-להים, וענו:

- "וַיֹּאמֶר: "אֲנֹכִי אֱלֹהֵי אַבְיָד אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב",
- וַיִּסְתַּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יָרָא מֵהִבִּיט אֶל הָאֱלֹהִים" (ג,ו) וכן: "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָאֱלֹהִים:
"מִי אֲנֹכִי כִּי אֵלֶּךְ אֶל פְּרַעֲה, וְכִי אוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם?" (ג,יא)
- "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל ה': "בִּי אֲדֹנָי, לֹא אִישׁ דְּבָרִים אֲנֹכִי, גַּם מִתְּמוּל גַּם מִשְׁלֶשׁ, גַּם מֵאֲז דְּבָרְךָ אֶל עַבְדְּךָ, כִּי כָבֵד פָּה וְכָבֵד לְשׁוֹן אֲנֹכִי" (ד,י)

"וּמֹשֶׁה בֶּן שְׁמֹנִים שָׁנָה וְאַהֲרֹן בֶּן שְׁלֹשׁ וּשְׁמֹנִים שָׁנָה, בְּדִבְרֵם אֶל פְּרַעֲה" (ז,יז)

ניתן לראות שמשה רבנו - הוא אדם בן שמונים! לא נער צעיר בן 25. בנוסף, דיבורו אינו רהוט, נאמר בפירוש שהוא מגמגם = כבד לשון. אך ניתן ללמוד מכך כלל חשוב במנהיגות, שלא בהכרח האדם הרהוט, הכריזמטי, הרודף אחר אייטמים, הסוחף, יכול להיות מנהיג. כדי להיות מנהיג אמתית, יש צורך במידות

מתוקנות, יש צורך בלקיחת אחריות, באמת, בחוש צדק, באכפתיות לבריות, בנאמנות לעם שלך. ערכים אלה הם מקור לדוגמא אישית של מנהיג עבור קהלו / עמו.

נסכם עם התלמידות: מה אנחנו יכולים ללמוד על דמות המנהיג שאנחנו מחפשים?

נפרוט: אמת, ענווה, אכפתיות, מוסריות, חוש צדק, אומץ, הליכה אחרי האמת בלי פחד. נרשום על הלוח את המידות- ככותרות.

נמשיך ונשאל: מה אנחנו צריכים כדי שאנחנו נוכל להיות מנהיגים?

גיבורים יכולים להיות אנשי רוח, מנהיגים פוליטיים, אנשי צבא, כוכבי בידור או ספורטאים מפורסמים. כאשר מתחלפים גיבורים בחברה הדבר יכול להעיד על שינוי בערכים המרכזיים של החברה.

מהיכן למד משה רבנו את ההנהגה המתוקנת שלו? האם מפרעה, שבארמונו גדל? ודאי שלא. הדוגמא המתבקשת מסביבתו הקרובה של משה איננה ממנהיג האימפריה החזקה של מצרים או מהתרבות שלהם. מי שכן גרם לכך, הן חמש נשים, שהעזו להתקומם נגד המלכות, חמש נשים שהיו מוכנות לסכן את חייהן כדי להציל את חייו של משה בעודו תינוק: המיילדות שפרה ופועה, שפרעה ציווה עליהן להמית את התינוקות הזכרים "ותראן המיילדות את האלוהים ולא עשו כאשר דיבר אליהן מלך מצרים ותחיין את הילדים" (שמות, א, יז). אחר כך, אמו של משה, יוכבד, ואחותו מרים, שהצפינו את התינוק, שמו אותו בתיבה והשיטו אותה ביאור, "ותתיצב אחותו מרחוק לדעת מה יעשה לו" (שמות, ב, ד) והאישה החמישית: בת פרעה, שהפרה את מצוות אביה וכאשר גילתה בתיבה תינוק בוכה "ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה" (שמות, ב, יז). נכוונותן של הנשים לסכן את חייהן למענו היא המקור, הדוגמה, שממנה למד משה את סגנון מנהיגותו!

בסיפורי התנ"ך התייחד לנשים, לאימהות, התפקיד לדאוג להישרדות הבר, הילד, כלומר להישרדות הדור הבא, דהיינו, להישרדות העם. ולכן יש במנהיגות של משה, המוכן לסכן עצמו ולהקריב עצמו למען הישרדות העם, ממד אימהי.

נוסיף ונציין, שאנו- כנשים, כל אחת מאתנו- יכולה להיות מנהיגה!

הסבר המשימה:

דיוקנאות גרפיים

חלק א':

ניתן לתלמידות מספר דוגמאות של דיוקנאות של מנהיגים שונים. כל תלמידה, תבחר לעצמה את דמות הגיבור שאליו מתחברת, ובעזרת טכניקה גרפית, תרשום על שקף טושים שאינם מחיקים, את החלקים הכהים שבתמונה.

חלק ב':

על התלמידות לחפש בזמן החופשי מעט חומר תיאורטי על הדמות שאותה בחרו- מהם מאפייניה ושיוכיה. בשיעור שלאחר מכן, כל תלמידה תדביק את השקף שלה על דף לבן, ותוסיף "אטרבוטים" המאפיינים את הדמות (לדוגמא: אם הגיבור הוא בן גוריון, התפאורה המתאימה תהיה נופי הנגב, עמידה על הראש וכדו').

שיעור בנושא : מחטא העגל לתרבות המערב / פרשת "כי תשא"
ספר שמות, פרקים ל'- ל"א

שם הסטודנטיות : לינוי סימקוביץ', ליאן בן ציון וספיר וקנין.

מדפי"ת : עופרה גרוסמן.

מורה מאמנת : הילה סבן.

אוכלוסיית יעד : כיתה ט'.

משך השיעור : 90 ד'.

מטרות :

- התלמידות יבינו שהאנשה היא ייחוס תכונות אנושיות למי שאינו אדם.
- התלמידות יחשפו להשפעות תרבות הצריכה דרך האמנות.
- התלמידות יתנסו ביצירת האנשה.

מושגים : האנשה, תרבות הצריכה.

דרכי הוראה ואמצעי המחשה : דיון, סרטון ומצגת.

מהלך השיעור :

נפתח את השיעור בסרטון הבא : http://www.youtube.com/watch?v=ERtiTu_eZfs

נשאל את התלמידות איזו פעולה נעשתה בסרטון ?

איזה מושג משפת האמנות בא לידי ביטוי בסרטון ?

המושג שמסתתר בסרטון הוא "האנשה". נציג לתלמידות את ההגדרה.

האנשה מהי :

למי שאינו אדם (בעלי-חיים, חפצים דוממים, איתני הטבע, אלים וכן הלאה) אנושיות היא ייחוס תכונות

לאחר מכן, נציג יצירות שמתארות האנשה.

סלבאדור דאלי, פניה של מיי וסט

פיסול סביבתי, חולון

אז איך למעשה המושג האנשה קשור לפרשת השבוע?

פחות מחודש וחצי לאחר מעמד ההתגלות בהר סיני, בעלות משה אל האלוקים לקבל את התורה, פונה העם המודאג אל אהרן בבקשה כי יעשה להם אלוקים אשר יוביל אותם במדבר. כך נוצר עגל מזהב שקרא לו העם- אלוקים. עם ישראל רצה להרגיש את הקב"ה קרוב וממשי, וכך הפך את אלוקים למוגדר, למוחשי, ויזואלי ופלסטי.

נשאל את התלמידות מה ניתן ללמוד מהפס הבא :

"וַיַּעֲשֶׂהוּ עֵגֶל מִסִּכָּה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֵינוּ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶעֱלֹךְ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם." (שמות ל"ב, ד)

ניתן ללמוד כי, העם האניש את העגל, וייחס לו תכונות אנושיות כדוגמות "מושיע" ו"גואל". כלומר העניקו האנשה למושג מופשט, רוחני לעצם גשמית חומרית, אשר עשו בידיהם ומרצונם בלי אשר באה על כך מצות ה'. וזהו אינו סתם עגל, אלא עגל עשוי זהב.

היבט נוסף שניתן ללמוד על חטא העגל.

ישנו מדרש שמתאר כי חטא העגל לא הסתיים, אלא הוא .[מדרש שיר השירים רבה א', כ"ד]
איכה רבה א', כ"ח] "מלווה אותנו עד היום הזה : "אין לך דור ודור שאינו נוטל מחטאו של עגל"

החומריות - רעיון מצרי

השור מבטא את כוח החיים החומריים, הוא חיה כבדה שמסוגלת לחרוש את השדות ולדוש את התבואה וכן, מעורו ייצרו כלים לשימוש האדם. השור הוא הסמל לכוח שמניע את הכלכלה, אבל אנשי העם לא דרשו כלכלה בינונית, ברמה נמוכה, הם רצו את הרמה הגבוהה ביותר, עגל מזהב. אותם אנשים מביאים את הרעיון הכלכלי, כדבק חברתי שיפתור את כל הצרות, אבל הם הפכו את העושר מאמצעי לערך. אחרי השגת העושר והרווחה, כבר אין למה לשאוף, אחרי שממליכים את "עגל הזהב" לאלוקים, כבר אין מטרה לחיים. השאיפה עוברת לחם ולשעשועים, לתענוגות העולם הזה. כאשר המטרה היא עושר ורווחה כלכלית, מהר מאוד עוברים לפריצת כל גדר וטשטוש כל מוסר. רעיונות אלו, **השמים את החומריות במרכז**, אינם שייכים לעם ישראל, אלו רעיונות שהגיעו מבחוץ, ממצריים שהסתפחו אליו. כשמדברים על חטא העגל, אין כתוב "עם ישראל" אלא "עם", חז"ל מסבירים כי בשימוש במילה עם- ההתייחסות היא ל"ערב רב", אותם מצריים שהתווספו לעם ישראל בדרכם לארץ ישראל.

מעשה העגל לא הסתיים במדבר סיני, הוא מלווה אותנו בכל הדורות, עד ימים אלו. אנשים המושפעים מתרבות הזרה לעם ישראל, מושכים את מדינת ישראל להרפתקאות מסוכנות, לפי אותן גישות חומריות. הם פועלים כמעט ללא גבולות ועכבות, בשאיפה ליצור כאן חברת שפע ורווחה.

נציג לתלמידות יצירות מעולם האמנות אשר מבטאות את השפעת תרבות הצריכה והשפע:

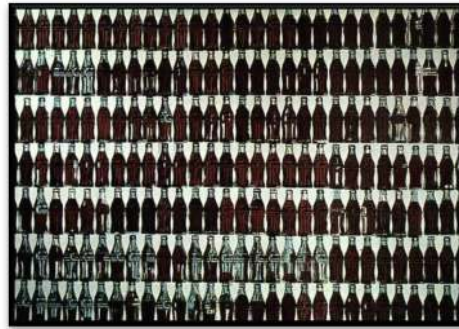
אולדנברג, עוגת קצפת

אולדנברג, אשה עם עגלת קניות

אולדנבורג, החנות, מיצב

וורהול, בקבוקי קוקה קולה

נשאל לגבי כל תמונה כיצד באה לידי ביטוי החומריות/ השפעת התרבות הזו.

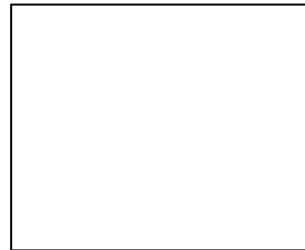
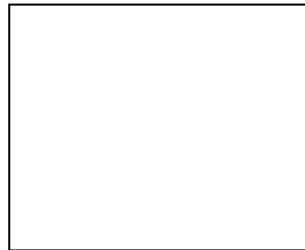
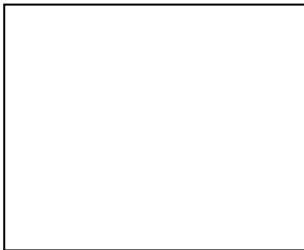
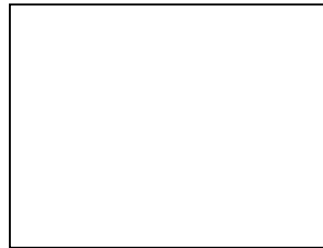
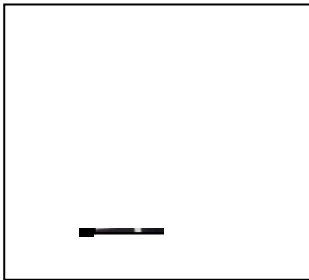
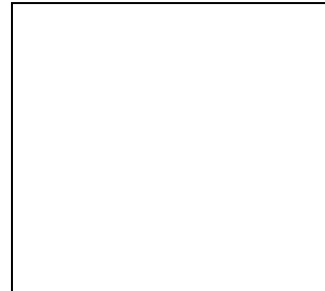
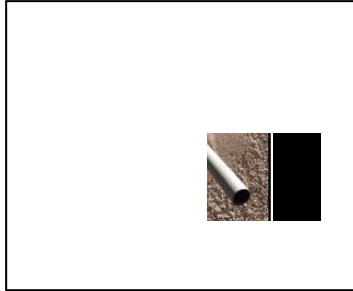
יצירה:

התלמידות ייצרו האנשה מחוצה לבית הספר הן במרחב הביתי ואין בנוף שבחוץ (נקציב להן זמן). נצייד את התלמידות בעיניים ונבקש מהן להדביקן על מנת ליצור האנשה בנמצא ברחוב (קירות, פחי אשפה וכו') וכן בבית. את האנשה שלהן הן יצלמו ונקרין בכיתה.

על מנת לקבל המחשה להוראת היצירה, נציג להם תמונות שונות שבהן בא לידי ביטוי רעיון ההאנשה.

תוצרי התלמידות הוצגו במצגת בשיעור לאחר מכן.

עבודה מעשית – בית ספר תיכון ממ"ד "יבנה" חולון – שש שנת

שנה ג'

**מדריכה פדגוגית: אורנה סגל, מורה מאמנת: נילי בדיחי, סטודנטיות לשנת
תשע"ד: תחיה חרמון, אסנת אדרעי, מוריה במברגר, שירה וסרטיל, שירה
ישראל, ליאת סלמון, שלומציון שמחוני, שלומית ויטיס.**

שעור בנושא: השולחן כדימוי לבית

שעור מתוך מחברת מבחן בנושא "בית"

שם הסטודנטית: שלומציון שמחוני, שנה ג'

מדריכה פדגוגית: אורנה סגל

מורה מאמנת: נילי בדיחי

בי"ס: תיכון ממ"ד "יבנה" חולון

אוכלוסיית היעד: כיתה ט'

משך השיעור: 75 דק'

מטרות:

- התלמידה תבין שאובייקט יכול לייצג בית.
- התלמידה תבין מדוע שולחן יכול לייצג בית.

מושגים:

בית, אובייקט, ייצוג.

אמצעי המחשה ועזרי הוראה:

מצגת.

ציוד נדרש:

כלים חד-פעמיים, אביזרים לעיטור שולחן, מספריים, דבק, טושים.

פתיחה:

אפתח את השיעור בשאלה: אילו היית נוסעת לאי-בודד והיית יכולה לקחת אתך 3 חפצים, אילו חפצים

היית לוקחת ומדוע?

עולה מהשיח שהחפצים שתיקח לאי הבודד יהוו שם את הבית שלה, יעניקו לה תחושת שייכות. הם,

למעשה, המזכרת היחידה שלה מהבית האמתי שלה.

אראה לתלמידות יצירות שמראות את המזוודה בהקשר של בית:

התבוננות ביצירות:

יאירי , מזוודת הזיכרונות , 2006.

פיצ'חדזה , מזוודות עם דיוקן עצמי , 1996.

נדון מה תפקיד המזוודה ביצירה, למה האמנים בחרו דוקא בה .

נתבונן בצילום של שולחן במרכז בית

נדון בשאלה מדוע השולחן יכול לייצג בית? מדוע הוא נמצא במרכז הבית? (כל המשפחה מתרכזת סביבו לאכול, מאכלים משפחתיים/עדתיים וכו').
 - ישנה חשיבות רבה לשולחן האוכל כי הוא מייצג סעודה. וסעודה מקרבת בין אנשים, גורמת להם להרגיש בבית.

נתבונן ביצירה :

ואן גוך , אוכלי הבולבוסין , 1885.

הסצנה מתרחשת בבית. למעשה האנשים הם איכרים פשוטים המתכנסים לארוחת הערב בבית, כשהשולחן במרכז, הוא מה שמלכד אותם ומקשר בין כולם, באמת נוצרת אווירה אינטימית וחמימה.

האמן מגייס את הצבעוניות להדגיש את תחושת הקרבה והחמימות.
גם בתנ"ך יש שפע של דוגמאות לכך שהשולחן, הסעודה מקרבים בין אנשים:

כשאסתר המלכה רוצה לבקש משהו חשוב מאחשוורוש- היא עורכת לכבודו משתה ומנסה לקרב ביניהם דרך הסעודה, האכילה המשותפת. דוגמה אחרת היא: יעל וסיסרא.
בין טקסי היהדות הסעודה תופסת מקום חשוב: יש לנו שלוש סעודות בשבת, סעודות מצווה וכו'. אנחנו גם יודעים מה החשיבות של שולחן ליל הסדר- ערוך יפה וכל המשפחה יושבת סביבו, משוחחת ואוכלת. אנשים מודעים לערך של סעודה בצוותא ונוהגים לקיימה לא רק בהקשרים דתיים.

נתבונן ביצירה:

ראובן רובין, **סדר ראשון בירושלים**, 1950.

מה רואים ביצירה? האם מדובר במשפחה אחת? כיצד רובין מיישם את המשמעות של שולחן כמייצג בית, כמקרב בין אנשים? (קיבוץ גלויות, ארוחה משותפת בירושלים-עלייה לרגל-חלום יהודי, החג המסורתי מקבץ את המסורות של כולם בבית החדש בארץ ישראל). למעשה, השולחן ביצירה זו ממש מייצג את הבית-אין קירות ורצפה, הסעודה לא מתקיימת בתוך מבנה סגור- אנו רואים את הנוף הישראלי ברקע, כשהשולחן מהווה לנו בית, עוגן.

נסכם:

ראינו שאובייקט/ חפץ יכול לייצג בית –ראינו שכששוקחים חפץ לאי בודד, החפץ הופך להיות ה"בית" שלנו, העוגן, וגם ראינו את המזוודה כמייצגת בית.
בנוסף, ראינו את חשיבות השולחן כמייצג בית-בגלל שהוא גם מייצג סעודה שמקרבת בין אנשים וגורמת לתחושה נעימה וביתית. עוד סיבה שהשולחן מייצג בית היא שאנחנו יכולים ללמוד הרבה על בן-אדם ועל הבית שלו דרך השולחן - מאכלים, מנהגים סביב האוכל, כמות האוכל ועיצוב השולחן והכלים.

נתבונן ביצירה **ארוחת ערב** של ג'ודי שיקאגו מכמה זוויות ראייה:

ג'ודי שיקאגו, **ארוחת הערב**, 1974-79.

זוהי יצירה של האמנית האמריקאית, ג'ודי שיקגו, שלקחה את הרעיון של שולחן ערוך, שמאחד בין אנשים ודרכו בחרה לייצג 39 נשים חשובות מההיסטוריה ומהמיתולוגיה. לכל אישה יש מערכת אוכל המייצגת אותה. המערכת כוללת: גביע, צלחת, סכו"ם ומפית שעליה רקום שם האישה, כשכל מערכת שונה מחברתה- בצבעים ובעיצוב.

סדנא

נערוך שולחנות בצורת ח', כשלכל אחת יהיה מקום משלה. המקום יכלול: צלחת, כוס, סכו"ם, מפית ו"מפה"/פלייסמנט, עליה יכתב שם היוצרת:
 הפריטים אמנם יהיו דומים אצל כולן, אבל כל אחת תעצב את המקום שלה בצורה המאפיינת את הבית שלה או מאפיינת אותה והיא תרגיש בו בבית.
 יש להתייחס למאפיינים השונים בעיצוב: צבעונית, דקורטיביות, שקיפות/אטימות, עומס/מינימליסטיות, קיפולי נייר, קישוטים, סדר וארגון וכו'.

מתוצרי התלמידות:

שעור בנושא: "רישום באמצעות חריטה"

מתוך מחברת מבחן בנושא "רישום"

שם הסטודנטית: ליאת סלמון, שנה ג'

מדריכה פדגוגית: אורנה סגל

מורה מאמנת: נילי בדיחי

בי"ס: תיכון ממ"ד "יבנה" חולון

אוכלוסיית יעד: כיתה ט'

משך השעור: 75 דק'

מטרות:

- הלומד יבין שניתן לרשום באמצעות חריטה.
- הלומד יבין שניתן לחרוט על מצעים שונים.
- הלומד יתנסה בחשיפת ה"אור" ליצירת ה"חושך" על-ידי חריטה על נייר צילום שרוף.

דרכי הוראה:

צפייה ביצירות, דיון, והתנסות באמצעות יצירה.

אמצעי המחשה:

צפייה בסרטון.

מושגים חדשים: רישום בלבן על שחור, סקרצ'בורד, גריעה, תחריט.

(מושגים שנלמדו בשעורים קודמים באותו נושא: רישום שחור על לבן, מצע)

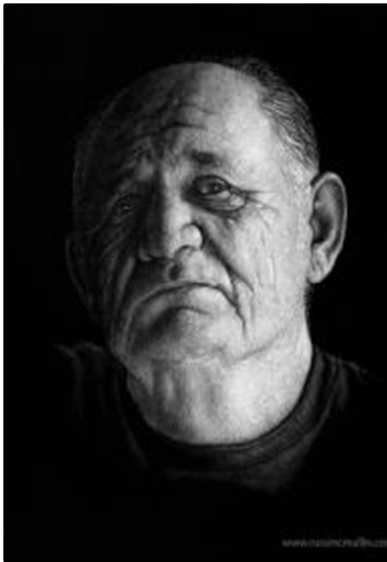
תולדות האמנות :

2. דוב גזית, סוס, 2009, פסטל שמן על בד, 40X30.

1. דוב גזית, דיוקן עצמי, 2008, פסטל שמן על נייר שחור, 22X18.

3. תומר מרקוביץ, טבע דומם, פסטל שמן על נייר שחור.

4. Russ McMullin, ralph- portrait, scratchboard

5. Marcus Dickerson, bird, scratchboard, 2012

6. scratchboard, אמן לא ידוע.

מהלך השעור:

אציג רפרודוקציות של רישומים בלבן על שחור (תמונות מס' 1-3).
ואשאל:

באיזו טכניקה משתמש האמן?

במה זה שונה ממה שראינו עד כה בשיעורי רישום? (ראינו רישומים מסורתיים בעיפרון או פחם על מצע בהיר)

מה הם שלבי העבודה ביצירה זו?

האם דרך ההתבוננות על החפץ שונה מהרישום המסורתי?

בניגוד לשיטה שעד כה הכרנו והשתמשנו, ברישום בלבן על מצע שחור (או כל צבע כהה אחר), אנו למעשה מחפשים את האור, יוצרים את האור והמצע הכהה מהווה את החושך- את הצל. בשעורים הקודמים רשמנו בשחור וגווניו על מצע לבן. כך שלמעשה יצרנו את החושך, את הצל.

אם בשיעור הראשון ברישום הומלצתם לחפש את הנקודה הכי כהה וממנה להתחיל לרשום, הרי שאמן שרושם בלבן על מצע שחור, מה צריך לעשות? לחפש את האור, את הנקודה הכי בהירה. אנו מנסים להתבונן שונה מאופן ההתבוננות הרגיל.

ברישום המסורתי יחפש האמן את הצל, שעל החפץ אותו רושם, כדי ליצור נפח. ואילו עכשיו אנו משנים את ההרגל ומתבוננים באור שמוטל על החפץ. המצע השחור הוא זה שמספק את גווניו של הצל. רישום בצבע בהיר על נייר שחור, בדרך כלל, יוצר אצל הצופה תחושת דרמה ביצירה.

אראה טכניקה נוספת לרישום בלבן על שחור: ה"סקרצ'בורד" (תמונות מס' 4-6).

סקרצ'בורד- טכניקת רישום שפותחה במאה ה-19 באנגליה ובצרפת, שם חיפשו דרכים חדשות להפיק **איורים בחריטה וגריעת שכבות מן החומר**. בעוד שעץ, מתכת ולינוליאום, היו חומרי גלם קשים, שמהם יצרו תחריטים, הסקרצ'בורד נחשב אז לפתרון רך, מהיר ונוח.

מה היא חריטה?

חריטה ניתן לעשות על מצע של כמה שכבות בעל רכות יחסית.

על אילו סוגי חומרים ניתן לעבוד בטכניקת חריטה?

"סקרצ'בורד" הוא סגנון בו רושמים באמצעות סכינים וכלים מחודדים, באמצעות חריטה של שכבה דקה, מעל לוח חימר סיני לבן המצופה בדיו שחור. הלוח יכול להיות מצופה מספר שכבות של חימר צבעוני, כך שהלחץ המופעל על הלוח, ועומק החריטה, יקבע את גוון הצבע המתגלה. בצורה זו יאפשר למאיירים לייצר הצללות, מרקמים מתוחכמים וקווים עדינים.

אדגים באמצעות סרטון כיצד משתמשים בטכניקת ה"סקרצ'בורד":

https://www.youtube.com/watch?v=KUcQe3Z_HH8

תוך כדי הצפייה בסרטון אדגיש את אופן העבודה של האמן על המשטח:

האמן משתמש בכלים חדים בעוביים שונים, איתם הוא חורט על המצע השחור. כדי ליצור אפקט של מקום מואר יותר של החפץ, חורטים בקווים צפופים יותר. ואילו במקומות מוארים פחות חורטים בקווים דקים ופחות צפופים. ככל שהחריטה צפופה יותר כך השטח נראה מואר יותר (לבן).

סדנא

חומרים:

עבודת חריטה, המוכנה מבעוד מועד, על נייר פיתוח שרוף- לשם הדגמה

ניירות צילום שרופים, קיסמים, צילומי חפצים/ נופים וכו' בשחור על לבן, מצגת עם הרפרודוקציות.

היצירה שנעשה בסדנא תהיה התנסות בחריטה על נייר צילום שרוף, בדומת לטכניקת הסקרצ'בורד. נייר הצילום השרוף, הוא בעל שכבה שחורה עליונה. השכבה העליונה היא ציפוי של חלקיקים הרגישים לאור, שכאשר מכניסים אותם לחומרים כימיים מתאימים, החלקיקים מתכהים על-פי מידת החשיפה שלהם לאור.

הדפים בהם אנו נשתמש, נחשפו כבר לאור מאוד חזק כך שהם הפכו לשחור.

שלבי עבודה:

1. תלמיד יבחר צילום אחד מתוך מגוון צילומים בשחור לבן שאביא לכתה (כגון מכוניות, חיות, נופים עירוניים וכו')

2. כל תלמיד יתבונן בצילום , יחפש את נקודת האור הבהירה ביותר (בשונה ממה שעשינו עד כה- חיפוש נקודת החושך הכהה ביותר, וממנה להתחיל).

3. לאחר מכן כל תלמיד יקבל נייר פיתוח שרוף ויונחה לעבוד הצד השחור שלו. לנייר פיתוח שרוף יש תכונה, שכאשר חורטים עליו בכלי חד ניתן להוציא את השכבה השחורה וכך נחשפת שכבה לבנה- בדומה לסקרצ'בורד.

4. מתחילים לעבוד על הצד השחור, בחריטה וחשיפת נקודות האור הבהירה ביותר (אותה מצאנו קודם) ועוברים בהדרגה לשאר חלקי האובייקט. על מנת ליצור מקום מואר יותר של החפץ, חורטים בקווים צפופים יותר. ואילו במקומות מוארים פחות חורטים בקווים דקים ופחות צפופים. ככל שהחריטה צפופה יותר כך השטח נראה מואר יותר (לבן).
* ניתן ואף רצוי, בצד הדף לנסות לחרוט בצפיפות ברמות שונות לפני תחילת העבודה. כדי להתנסות מעט. כמו כן, יש לזכור שלא ניתן למחוק קווים שנחרטו כבר.
ניתן ל"השתמש בטעויות" כדי להמשיך את היצירה.

תוצרים של תלמידים:

שעור בנושא: בעקבות דאלי- שינוי מצבי צבירה

מתוך מחברת מבחן בנושא : סוריאליזם

שם הסטודנטית: תחיה חרמון, שנה ג'

מדריכה פדגוגית: אורנה סגל

מורה מאמנת: נילי בדיחי

אוכלוסיית יעד: כיתה ט'

בית ספר: תיכון ממ"ד "יבנה", חולון

משך השיעור: 75 דקות

מטרות:

- התלמידה תלמד על האמן סלבדור דאלי ועל סגנונו הסוריאליסטי.
- התלמידה תבין כי שינוי מצב צבירה או חומר של אובייקט מסויים משנה את משמעותו.
- התלמידה תתנסה בטכניקת יציקה בגבס העובר שינוי מנוזל למוצק.

מושגים: שינוי חומר, מצבי צבירה, מרקמים, רך-קשה, נוזלי-מוצק, סוריאליזם.

דרכי הוראה: מצגת, סרטון, דיון ויצירה.

חומרים וציוד: גבס, קעריות, כפיות, מים, גביעי גלידה מפלסטיק, חרוזים.

מהלך השיעור:

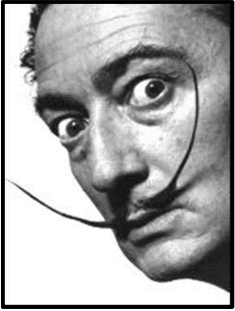
אפתח את השיעור בסרטון קצר הבא לתאר את היצירה של דאלי וכך אכניס את הבנות לאווירת השיעור.

<https://www.youtube.com/watch?v=Wt6MEBDVDmY>

לאחר מכן, אציג את היצירה "התמדנו של הזיכרון" של סלוואדור דאלי:

אשאל את הבנות מה הן רואות ביצירה?
איזו תחושות עוברות להן כאשר הן מתבוננות בה?
מה מוזר ביצירה?

שינוי מצב צבירה, השעונים מתוארים במצב צבירה נוזלי. (מה זה מצב צבירה?)

אסביר לבנות שזוהי יצירה של אמן בשם **סלבדור דאלי**. ששייך לזרם הסוריאליזם.
דיברנו רבות על נושא הסוריאליזם בשיעורים קודמים ואמרנו שסור = מעל, ראליזם =
מציאות. דברים שהם מעל המציאות לא הגיוניים, הרעיונות שלהם לוקחים השראה
מחלומות, דימיון, תת מודע.

אשאל את הבנות מה סוריאליסטי ביצירה?
כיצד השעונים מצויירים ביצירה? מה קורה לשעונים?
מדוע לדעתכן עשה זאת כך האמן? (מה זה נמלים)

אספר על סלבדור דאלי ועל היצירה המיוחדת שלו:
סלבדור דאלי נולד ב-1904 בספרד בעיר פיגראס.
הצטרף לתנועת הסוריאליזם בשנת 1928 והיה אחד הציירים החשובים והבולטים בתנועה.

דאלי אהב להתלבש ולהראות בצורה יוצאת דופן.
הציור שראינו נקרא- "התמדתו של הזיכרון" (ראה תמונה מס' 22) והוא צייר אותו בשנת 1931. זוהי אחת
היצירות המוכרות והבולטות שלו.

אראה להם תמונה של שעונים אמיתיים שנעשו בהשראת השעונים הנמסים מהיצירה של דאלי. הם
נמכרים היום בחנויות וזה מראה לנו עד כמה היצירה השפיעה וחדרה לתודעה:

היצירה היא בלתי שגרתית, בולט בה צירוף של דימויים חלומיים והרבה דמיון.
מסופר שדאלי אכל גבינת קממבר, גבינה צרפתית, בשלה וניתכת, שבהשראתה יצר את ציור זה. זה מעיד
כמה הוא פעל מתוך דמיון וחלום.

**"תוכלו להיות סמוכים ובטוחים כי השעונים הרכים הנועדים הללו, אינם אלא גבינת הקממבר
הפרנואית - הביקורתית של הזמן והחלל, הגבינה הרכה, יוצאת הדופן, הבודדה"**

(דאלי על הציור 'התמדת הזיכרון')

בכך שהשעונים נמסים דאלי נותן להם משמעות לא מציאותית. זהו הסוריאליזם.
שעון, עשוי מחומר מוצק, אך ביצירתו הוא ניראה כדבר נוזלי, זהו שינוי מצב צבירה, אבל רומז גם על
רעיונות נוספים....

ננסה לברר ואשאל את הבנות- מדוע דאלי עשה כך את השעונים?
ביצירה זו דאלי ממחיש את הזמן המתמוסס, שלאדם אין שליטה עליו ויכולת לעצור אותו.

הזמן נוזל לנו בין הידיים. וכן, זמן הוא דבר תמידי, השעון תמיד דופק ומתקיים, אך ביצירה הזמן כאלו נגמר, נמס.

ביצירה הוא רוצה לשמר תקופה וזמן מסוימים בחייו. אספר לבנות שהציור צויר בתקופה בחייו שבו זכה האמן בגאלה, רעייתו. הוא רוצה להקפיא את הזמן המאושר הזה והוא עושה זאת על ידי השעונים הנמסים, כולם קפואים על השעה שבה פגש את גאלה - עשרה לשבע.

3. קלאס אולדנבורג, **אסלה רכה**, 1966, ויניל ממולא בקאפוק.

2. רנה מגריט, **זכרונות ממסע**, 1952.

1. רנה מגריט, **המודל האדום**, 1935, שמן על בד

אשאל: למה השינויים בחומר יוצרים מציאות ביזארית – סוראליסטית? מה כ"כ מטריד בשינוי זה?

נתבונן ביצירה 'המודל האדום' של רנה מגריט (ראה תמונה מס' 1): מה אתן רואות? האם אלו נעליים או רגליים? האם אפשר לנעול אותן? איזו תחושה עוברת לכם כשאתן מתבוננות ביצירה הזו? יש פה תהליך של שינוי החומר. יש פה מעבר ממצב דומם למצב חי! זה שינוי מאד חד. מצב הביניים הוא מצב של חיות של צמח. הדילוג על מצב ביניים זה הוא יוצר את הדחיה, הסלידה ממשהו שהוא חי-מת! וגם ענין העור האמיתי לעומת העור המעובד...

ביצירה 'זיכרונות ממסע' של רנה מגריט (ראה תמונה מס' 2): כיצד נראים הפירות? האם הם מדמים את המציאות האמיתית? ניכר שיש שינוי ממשי ומהותי של החומר.

החומר שונה מאד מהמרקם הטבעי העסיסי של האובייקט שאנו מכירים מהמציאות.

תפוח ואגס העשויים מאבן. האם זה עדיין מעורר תאבון? מה היה קורה אילו הייתן נוגסות בתפוח הזה? מזכיר לכן אולי דבר אחר?

נתבונן ביצירה של קלאס אולדנבורג 'אסלה רכה' (ראה תמונה מס' 3):

אסלה שנראת נוזלית, רכה. אם נשב עליה מה יקרה? זה נראה לנו כמו אסלה, אבל אם נשב עליה... (אסביר שקלאס אולדנבורג לקח הרבה מוצרי צריכה יומיומים ועיבד אותם ושינה להם את החומר. מנטרל את האסלה משימוש על ידי כך שהופך אותה לרכה) כל נגיעה באסלה הזו יכול להרוס אותה.

נסכם, שדברים המשנים את מצב הצבירה שלהם משנים את המשמעות של החפץ/ האובייקט.

סדנא:

אסביר לבנות כי הן עומדות להתנסות בחומר הגבס וביציקת גבס. הגבס הוא אבקה, מערבבים אותו עם מים והוא נהיה נוזלי ותוך כמה דקות, ובתוך כמה דקות הוא מתחמם ומתקשה. לכן, צריך לעבוד איתו בצורה מהירה.

אתן תצרו לכבוד הקיץ ובסגנון האמן סלבדור דאלי- גלידה מגבס! הגבס יצא ממש כמו גלידה. במראה.

למה לדעתכן בחרתי דווקא שנעשה גלידה בגבס?

גלידה היא דבר נוזלי וכאשר ניצור אותה מגבס היא תהפוף למוצק. זהו שינוי מצב צבירה, כמו אצל דאלי. בנוסף, הגלידה תיראה אמתית ומטעה- מבחוץ היא תהיה דומה לגלידה אמתית. ומבפנים, תהיה קשה ואיננה ראויה לאכילה. זה כמו הסוריאלזם. מדוע? דברים שמתאורים בצורה דומה מאוד למציאות, אך משהו בהם לא הגיוני, הן במראה והן בחומריות. וכן, הגבס עצמו עובר שינוי של מצב צבירה.

קודם, תתכננו את הגלידה שאתן חולמות עליה עכשיו, שהייתן רוצות לאכול, שאתן אוהבות. תחשבו כיצד היא תראה, איזה טעמים היא תדמה, מה יהיה עליה, איך הייתן מקשטות אותה- שתראה מזמינה ומפתה לאכילה.

שלבי העבודה כפי שיופיעו במצגת:

שלב א':

נתחלק ל-4 קבוצות. כל קבוצה מקבלת קערה ובה מים.

כל קבוצה תבחר בצבע אחד, איתו תגוון את עיסת הגבס הלבנה שתיצור (כל קבוצה אחראית על צבע אחר- ליצירת כדורי הגלידה)

שלב ב':

יש ליצוק לקערה אבקת גבס, על פי הכמויות הבאות (צריך שיהיה יותר גבס מאשר מים) ולערבב. **הגבס מתקשה מהר והופך מנוזל למוצק, ולכן צריך לערבב במהירות. יש להקפיד שהעיסה לא תהיה נוזלית מידי ושלא יהיו בה גושים. במידה והיא נוזלית מידי, מוסיפים עוד אבקת גבס.**

שלב ג':

להוסיף במהירות את כף צבע הגואש שנבחר, ולערבב היטב. (הגבס הוא לבן, וכאשר מערבבים עם צבע נוצר גוון פסטלי בהיר, ככל שתוסיפו יותר צבע, הגוון יצא כהה יותר)

העבודה בקבוצות הסתיימה, ו, ועתה, כל אחת מכינה לה את הגלידה שלה! יש לעבוד במהירות.

שלב ד':

כל תלמידה בוחרת את גביע הגלידה שלה מתוך מבחר כוסיות וגביעים מעוצבים חד פעמיים. מיד לאחר מכן, יוצקים באמצעות כף "כדורים" צבעונים מתערובות הגבס המוכנות. מספר הכדורים, הצבעים, על פי בחירה וטעם אישיים.

שלב ה':

יש מומלץ לקשט את הגלידה ע"י הוסיפת חרוזים שיהיו כמו סוכריות צבעוניות, יש להוסיף כפיות קטנות, קשיות, ועוד. יש לעשות הכל במהירות ע"מ שהגבס לא יתקשה ויהיה בלתי אפשרי לעיצוב ועיבוד.

שלב ו':

יש להניח את היצירה לייבוש סופי עד שיתקשה לגמרי.

אראה לבנות קישור עם תמונות של פסלי הגלידה :
<http://sports.walla.co.il/?w=/2777/2552354>

תוצרים של התלמידות:

עבודה מעשית – בית ספר תיכון "פלך" קריית עקרון – שש שנת

שנה ג'

מדריכה פדגוגית: **אורנה סגל**, מורה מאמנת: **שירן אדרי**, סטודנטיות לשנת
תשע"ד: **שני סריקוב, ליאת חמאל, רויטל רוז, דקלה הריסון** (הסבת אקדמאים
להוראה).

שעור בנושא: צבעים ומותגים כמשפיעים על צריכה

מתוך מחברת מבחן בנושא: הצבע הוא המסר

שם הסטודנטית: דקלה הריסון – הסבת אקדמאים להוראה

מדריכה פדגוגית: אורנה סגל

מורה מאמנת: שירן אדרי

אוכלוסיית יעד: כיתה ט'

בי"ס: "פלך" קריית עקרון

משך השיעור: 75 דקות

נושא השיעור: צבעים ומותגים כמשפיעים על צריכה, בדגש על מזון.

מטרות:

- הבנת השימוש בצבעים ובמיתוג לצורך מכירת מוצרים בסיסיים בחיי היום יום
- הבנת ההשפעה של הצבעים והמותגים השונים על כל אחד מאתנו.

מושגים: מיתוג, מותג-פרימיום, לוגו, נראות.

אמצעי המחשה: אריזות של מוצרי צריכה בסיסיים ומוכרים (קמח, פסטה, קפה, טונה, סוכר...) הצגת לוגואים ומידוף אריזות בסופרים. מיימוניס כמקרה מבחן ייחודי. תצלומים של תערוכת "Wheat is Wheat is Weat" של פדי מרגי שמוצגת באפריל-מאי 2014, במוזיאון לעיצוב בסן-פרנסיסקו ושעוסקת בגבולות המיתוג ועד היכן הם מגיעים.

חומרים: מוצרים שונים. מוצרים ללא אריזות. חומרי אריזה שונים, צבעים שונים.

ארגון חלל הכיתה: עבודה אישית, ניתן לחלק לקבוצות או לעבוד סביב שולחן עבודה גדול כדי שכל החומרים יהיו זמינים לכולם.

מהלך השעור

פתיחה:

אסוציאציות של צבעים בהקשר של מזון וצרכנות:

אדום – חם, אסם, עלית, בולט, בשר...

כחול – קר, נקי, רגוע...

צהוב – פסטה, שקדי מרק, שמש...

ירוק – בריא, טבעי, צומח...

לבן – ניטרלי, נקי, פשוט, חלב...

סקירה של השפעות פסיכולוגיות של צבעים (מקביל לעיתים לאסוציאציות של התלמידים)

מה משפיע על בחירה של התלמידים במוצר מסויים? חטיף, דגנים...

האם צבע המוצר משפיע? האם המותג משפיע?

מה זה מותג?

מותג הינו חברה, או קו מוצרים או שירות. הוא מתקיים מהתפיסות, הרגשות והדרך הכללית שבה הצרכנים תופסים אותו, סך הדברים האלה נקראים "ערכי המותג". המשווקים של מותגים שונים רוצים שהצרכנים יתפסו ערכים מסוימים עם המותג שהם משווקים, אך לעיתים הצרכנים תופסים את המותג אחרת ממה שמנסים לשווק אותו.

לדוגמא: עלית, שהייתה מפעל שוקולד, חברה, נקנתה ע"י קבוצת שטראוס והמפעל המפורסם נסגר. כל

מוצרי עלית מיוצרים במפעלי שטראוס. למרות זאת המותג 'עלית' עדיין קיים והצרכנים כמעט ולא

הרגישו את השינוי המהותי שמאחורי יצור המוצר ודעתם עליו ברוב המקרים לא השתנתה.

אילו מותגים אתם מכירים? האם המותג משפיע על בחירת המוצר לדעתכם? מדוע?

מה הצבעים של אריזות המוצרים המוכרים (גם הלוגואים)? (יש דוגמאות בכיתה, צהוב ואדום שולט

במוצרים יבשים, מעט ירוק, כחול, לבן, לבן שולט במוצרי חלב בשילוב עם אדום, כחול ושחור).

האם העובדה, שהרבה מוצרים מעוצבים בצבע דומה, משרת את המשווק?

האם מישהי מכירה את המוצרים של מיימוניס? מה מייחד אותם משאר המותגים?

מה עושים כדי שמוצר או סדרת מוצרים תבלוט? באיזה צבע הייתם אתם בוחרים? האם הצבעוניות משנה

או שרק המותג משנה?

הצגת התערוכה של פדי מרגי "Wheat is Wheat is Wheat" שבה מוצגים מוצרי צריכה בסיסיים כגון

קמח, חמאה, יוגורט ופורמולה לתינוקות, כאשר הם ממותגים תחת מותגים מפורסמים או מותגי פרימיום

(מותגים יוקרתיים לנתח שוק צר מאד, בד"כ מכתבי טרנדים). בתערוכה הוא מעלה את השאלה האם

המותג משנה את המוצר? ואנחנו נוסף ונשאל האם הצבע שמייצג את המותג – משפיע על הצרכן? כיצד

נתפס המותג כאשר הוא מיושם על מוצר כה פשוט ולהיפך?

האם הייתם צורכים את המוצרים שמוצגים תחת המותגים הללו, גם אם מחירים היה גבוה מהמחיר

הרגיל של מוצרים אלו? (הדילמה מתגלמת משם התערוכה – חיטה, היא חיטה היא חיטה. לא משנה איך

תלביש אותה, היא תהיה הבסיס ללחם שאנחנו אוכלים, האם העטיפה משנה משהו?)

סדנה:

1. בפני התלמידים יוצגו מגוון מוצרים ללא אריזה, כאלה שרגילים לצרוך אותם באריזה וכאלה שלא.

2. התלמידים יבחרו במוצר שברצונם לארוז.

3. התלמידים יבחרו באיזה חומרים ובאיזו צבעוניות ברצונן לארוז את המוצר ויכתבו הסבר לבחירות

אלו.

4. התלמידים ייצרו אריזות עבור המוצרים לפי בחירתם, עם חומרים וצבעוניות לפי בחירתם.
5. באפשרות התלמידים להמציא מותג חדש או לנסות לשייך את המוצר למותג קיים אך בדרך חדשה ומעניינת בשונה ממה שאנחנו רגילים לראות בסופר.
6. התלמידים יציגו את המוצרים הארוזים וננהל דיון בכיתה על המשיכה והפונקציונאליות של האריזות השונות.

נספחים:

מקרר מוצרי חלב בסופר

מדף שיוצר בידול, בצבע בולט.

קו המוצרים של מיימונס, משרד מיתוג ועיצוב אריזות Blend It, יועץ שיווקי ושף קונדיטור ייעצו במהלך המיתוג

מוצרי מיימונס ומנכ"ל החברה, כפיר מימון

תמונות מתערוכת - 'Wheat is Wheat is Wheat' (2014) פדי מרגי

